

- I. k.** I. Solon adótörvényéről. *Telgy Ivántól*. Ára 10 kr. — II. Adalékok az attikai Örvénykönyvhöz. *Telgy Ivántól*. 10 kr. — III. A legújabb magyar Szentírásról. *Tarkányi J. Bélától*. 20 kr. — IV. A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. *Szász Károlytól*. 10 kr. — V. Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akademiánk feladása. *Toldy Ferencztől*. 10 kr. — VI. A keleti török nyelvről. *Vámbéry Ármintól*. 10 kr. — VII. Geleji Katona István főleg mint nyelvész. *Imre Sándortól*. 30 kr. — VIII. A magyar egyházak szertartásos önékei a XVI. és XVII. században. *Bartalus Istvántól*. Hangjegyekkel 60 kr. — IX. Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. (1. Szász Mihálynak eddig ismeretlen színdarabjai. 1550—59. — 2. Egy népirodalmi emlék 1550—75-ből. 3. Baldi Magyar olasz Szótárkája 1583-ból. — 4. Báthory István országbíró mint író. 60 kr. — 5. Szeneci Molnár Albert 1574—1633). *Toldy Ferencztől*. — X. A magyar hővitett mondát. *Brassai Samueltól*. 20 kr. — XI. Jelentés a felső-ausztriai kolostoroknak Magyarországot illető kézirat- és nyomtatványairól. *Bartalus Istvántól*. 20 kr. (1867—1869.)
- II. k.** I. A Konstantinápolyból legújában érkezett négy Corvin-codexről. *Máray Gábor* l. tagtól. 10 kr. — II. A tragikai felfogásról. Székfoglaló. *Szász Károly* r. tagtól. 20 kr. — III. Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. *Joannovits Gy.* l. tagtól. 20 kr. — IV. Adalékok a magyar rokonértelmi szók értelmezéséhez. *Finyó Henrik* l. tagtól. 20 kr. — V. Solomos Dénes költeményei és a hét-szigeti görög népiyelv. *Telgy Ivan* lev. tagtól. 20 kr. — VI. Q. Horatius satirái (Ethikai tanulmány). Székfoglaló. *Zichy Antal* l. tagtól. 20 kr. — VII. Újabb adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. (I. Magyar Pál XIII. századbeli kanonista. II. Margit kir. hercegné, mint ethikai író. III. Baldi Bernardin magyar-olasz szótárkája 1582-ből. Második közlés. IV. Egy XVI. századbeli növénytanú névtár XVII. és XVIII. századbeli párhuzamokkal. V. Akadémiai esküze Magyarországon Bessenyei előtt) *Toldy Ferencz* r. tagtól. 40 kr. — VIII. A némi magánhangzókról és megjelölésük módjairól. *Gr. Kun Géza* lev. tagtól. 20 kr. — IX. Magyar szófejtetések. *Szilády Áron* l. tagtól. 10 kr. — X. A latin nyelv és dialektusai. Székfoglaló. *Szenássy Sándor* l. tagtól. 30 kr. — XI. A dofserekről. *Szilády Áron* lev. tagtól. 20 kr. — XII. Emlékbeszéd Árvay Gergely felett. *Szörényi Jozseftól*. 10 kr. (1869—1872.)
- III. k.** I. Commentator commentatus. Tartózatok Horatius satiráinak magyarozói után. *Brassai Samuel* r. tagtól. 40 kr. — II. Apéczei Cséri János Barczai Akos fejedelemben bonyajtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében. *Szabó Károly* r. tagtól. 10 krajczár. — III. Emlékbeszéd Bitnitz Lajos felett. *Szabó Imre* l. tagtól. 10 kr. — IV. Az első magyar társadalmi regény. Székfoglaló. *Vadnai Károly* l. tagtól. 20 kr. — V. Emlékbeszéd Engel Jozsef felett. *Finyó Henrik* l. tagtól. 10 kr. — VI. A finn költészetéről, tekintettel a magyar ösköltészetre. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 40 kr. — VII. Emlékbeszéd Schleichner Ágost, költő l. tag felett. *Riedl Szende* l. tagtól. 10 kr. — VIII. A nemzetiségi kérdés az araboknál. *Dr. Goldsáher Ignácztól*. 30 kr. — IX. Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. *Riedl Szende* l. tagtól. 10 kr. — X. Adalékok Krim történetéhez. *Gr. Kun Géza* l. tagtól. 20 kr. — XI. Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. *Riedl Szende* lev. tagtól. 20 kr. (1872—1873.)
- IV. k.** I. szám. Paraleipomena kai diorthomena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgilius Aeneide II-ik könyvére, különös tekintettel a magyarra. *Brassai Samuel* r. tagtól. 40 kr. — II. szám. Bálinth Gábor jelentése Oroszország és Ársziban tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. Melléklet öt khálymilk dana hangjegye. 20 kr. — III. szám. A classica philologiának és az összehasonlító árja nyelvtudományok mívelése hazánkban. Székfoglaló. *Bartalus István* l. tagtól. 40 kr. — IV. szám. A határozott és határozatlan mondatról. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 20 kr. — V. szám. Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletre hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. *Dr. Goldsáher Ignácztól*. 20 kr. — VI. szám. Jelentés k: I. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. — II. A németországi philológok és tanfélének 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. *Budenz Jozsef* r. tagtól. 15 kr. — VII. szám. Az új szókrol. *Fogarasi János* r. tagtól. 15 kr. — VIII. szám. Az új magyar orthologia. *Toldy Ferencz* r. tagtól. 15 kr. — IX. szám. Az ik-es igékről. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 15 kr. — X. szám. A nyelvújításról. *Szörényi Gábor* l. tagtól. 1875. 15 kr. (1873—1875.)
- V. k.** I. szám. Nyelvészkelő hajlamok a magyar népnél. *Barna Ferdinánd* lev. tagtól. 25 kr. — II. szám. Aeneo- és palaeologia ügyében. *Brassai Samuel* r. tagtól. 30 kr. — III. szám. A hangulvyról a magyar nyelvben. *Barna Ferdinánd* l. tagtól.

A

PERZSA NÉPDAL.

IRTA

Dr KÉGL SÁNDOR.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1899.

A perzsa népdal.

(Olvastatott a M. Tud. Akadémia I. osztályának 1899. január 2-án tartott ülésében.)

A keleti népköltészet csak újabb időben lett kutatás tárgya Európában. Eleinte a nyelven és a szépirodalmon kívül csak a keleti történelem és tudományos irodalom vonta magára a nyugoti orientalisták figyelmét.

Hogy oly későn tudott magának polgárjogot szerezni a keleti folk-lore, azon nincs mit csodálkoznunk.

Az első keleti nyelvészeknek elég gondot adott az óriási terjedelmű irodalmak s a többé-kevésbé nehéz nyelvek áttanulmányozása. A népköltészet megismerésére nem igen maradt idejük. Csak igen kevesen bírták annyira a keleti nyelveket gyakorlatilag, hogy a köznéppel nehézség nélkül tudtak volna érintkezni.

Leginkább a miveltebb osztályokkal jöttek össze ezek pedig tudni sem akartak a tudatlan nép együgyű dalairól és dajkameseiről. Az iskolázott s magasabb műveltségre igényt tartó perzsa, hindu, török vagy arab ember ugyanis legmélyebb megvetéssel tekint a köznép bárdolatlan művészi ezüzcromát nélkülöző költői termékeire.*) Az ő szemében minél több commentarra szoruló valamely költemény annál szebb és becsesebb. A perzsa ezért tartja oly szépnek Khakánit a hindu, Nászikhet, a török az arabos, perzsás nehezen érthető tudakos irányú műveket. A világért sem vallaná be a tanult s valamire való keleti ember, hogy ezt vagy azt a népdalt tudja.

*) A török népnek a csak valamennyire is iskolázottja, írni olvasni tudója, lenézi e szerinte nem férfúi észhez szülő dolgokat egyszerűen naiv tartalmánál, de főleg a nyelv kába (durva) voltánál fogva.

Kunok I. Oszmán török népköltészi gyűjtemény. XI.III. 1.

Úgy tekinti ő a népköltészetet, mint az egyes szójarásokat. A perzsa ember például szégyenli anyanyelvét, ha az az irodalmi idiomától eltérő dialectus.

A jeles orosz-perzsa nyelvész Zsukovszkij szerint a legtöbb iráni isten csapásának tekinti honi szójarását. Egy kohrudi lakos így jellemzi saját szülőföldének tájbeszédét egy Sza'dinak tulajdonított mondással: «az igazi nyelv az arab, a török tudomány, a perzsa ezukor és a mi nyelvünk (t. i. a kohrudi szójarás), crepitus podicis asini.»¹⁾

Borzasztó nehéz ez okból valamit megtudni a különféle szójarásokról Perzsiában. Sok helyen még magok a parasztok is szégyenlik, hogy az idegen megismerje falujuk tájbeszédét. Lealázó dolognak tartják a műveletlen dialectusukat s csak akkor közlékenyebbek, ha régi perzsának vélik honi nyelvöket.

Browne egyik perzsa levelezőjének igen jellemző nyilatkozata szerint hét elefántnak ereje kívántatik ahhoz, hogy az ember valamit megtudjon a perzsa dialectusokról Perzsiában.²⁾

Daczára Berèsine, Dorn, Zsukovszkij és mások fáradozásainak, még az iráni nyelvjárások osztályozását sem kísérelheti meg senki a tudomány mai állapotában.

A legtöbb perzsa nyelvjárás még kutatóra vár. Rövid szövegek és nyelvanyag gyűjtése most a főfeladat, mely a dialectusokkal foglalkozó iráni nyelvészre hárul.³⁾

A szójarások behatóbb ismerete nélkül a perzsa folk-lore mivelése rendkívül nehéz. Legfeljebb a perzsa köznyelven, melyet többé-kevésbé mindenütt beszélnek Iránban, szóló a népdalokat vonhatja az európai kutató tanulmány körébe.

¹⁾ Szmotrit na szvoj «krivoj» jazyk bolisinsztvo kak na Bozsije nakazanie. Tak kohrudec kharakterizoval mjesztnij dialekt szljodujusesimi szlovami pripjiszvyaja jikh Sejkhu Sza'di «Lofz lefz i 'ereb eszt turki huner eszt farszi seker eszt ve Zeban i má gúz káné kher eszt.

Zsukovszkij *Materialy*. (Szent Pétervár 1888) XIII. l.

²⁾ Believe me when I tell you, that it cost me nearly a year's work to prove and verify these few sheets, for to obtain from Persia information of these sort needs the strength of seven elephants. *Browne Notes on the Poetry of the Persian Dialects. Journal of the Royal Asiatic Society* 1895. 774. l.

³⁾ *Salemann. Zanjetli Vosztocsnija* (Szent Pétervár 1895) 320. l.

Teheráni tartózkodásom alatt 1889—90-ben feljegyzett népdalgyűjtemény szolgál a jelen értekezés alapjául. Egy néhány belőlök Zsukovszkij 1888-ban megjelent munkájában¹⁾ is meg van, de nagyobb részök most lát először napvilágot.

Úgy alakjuk, mint tartalmukra nézve, igen nagy az egyes népdalok közt a különféleség. Némelyik egészen népies, úgyszólván pórias, a másik csaknem szépirodalmi színvonalú. A legtöbb népdalszerző túlteszti magát a hosszú és rövid szótagokon alapuló mértéken s csak a szótagok számát, tekintet nélkül azok hosszú vagy rövid voltára, tartja szem előtt.

Igen gyakori népdalforma a négy soros vers, mely az Avesztából jól ismert Szpentamanjunak a modern megfelelője.²⁾ Azt az egyszerűségében meglható mélabús érzést, mely a hindu népdaloknak olyan sajátos bajt kölcsönöz, hiába keresnök a perzsa népdalokban.

Lehet-e hatást egyszerűbb eszközökkel elérni, mint a következő hindu dalban? «Aranyt keresni ment el kedvesem és üres lett otthonom. Nem talált aranyt s nem tért vissza és ezüst lett a hajam.»³⁾

Inkább a török népdalokhoz hasonlítanak az iráni népies költészet virágai.

Sajátságos, bár nem egyedül álló jelenség a perzsa népköltészetben, hogy egyes népszerű költeményeket népdallá alakítanak.

Sza'di divánjából van véve a következő népdal, melyben csak a bekezdés új. «Legyek a te áldott lényed áldozata. Ez a nemes levél azoktól az ujjaktól ered. S abból a szájból való ez az édes tudósítás. A jó barát közeléből jött ez az ambrailat. Mintha a küldőnek khoteni gazella volna, melynek mosusz tartója van. Fel-

¹⁾ *Materialy dlja izucsenija persidszkih Narjesij* (Szent Pétervár 1888).

²⁾ Noch heutigen Tages sind bei den meisten iranischen Stämmen derartige Vierzeiler im Volksmunde gebräuchlich. Sie werden aber nicht nach der Quantität gemessen, sondern nach der Silbenzahl (4+7 die alte avestische Spentamanju Strophe) und dürfen die Reimstellung $aa, \beta\beta$ haben. *Salemann u. Shukovskij Persische Grammatik*. (Berl. 1889) 101. l.

³⁾ Soná léne pi gaye aur siná hogáye deq
Soná milá ná pi phire aur rupá hogáye keq.

szakítottam a levélről a pécsétet. Te azt mondanád rózsaviztartó feje az.¹⁾»

Hafiz a perzsa költészet lyrikusa számos népdalban él: «Óh, te távollevő, az Istenre bizlak téged. Megégetéd lelkemet és én jóbarátnak tartalak. A meddig csak halotti lepel nem takar engem a föld alatt.

Ne hidd el, hogy lemondok én te rólad. Ha a babyloni Hárut-hoz kell is mennem. Százféle varázslatot csinállok, hogy visszahozhassalak. Te utánad menve, könnyű nekem ezer pusztaságot bejárnom. Ha ellenkezőkép eselékednék, lelkem, sose jussak én el te hozzád.²⁾»

Két sor kibagyásával és egy betoldással megegyez Hafiz szövegével.³⁾

- 1) Gorbánet vedsiul muláreket savem
In khete serif ez ün henán eszt
Vün nagle hedisz ez ün dehán eszt
In löje 'ebir ez száhete jár melirebän eszt
Kuszod meger áhüje Khoten büd
Kes náfeje musk der miján eszt
Mohr ez szere náme bergiriftem
Gül ke szere gulábdán eszt.

A sorrend megzavarásával híven adja Szá'di költeményét.

In khet i serif ez ün henán eszt
Vün náli i hedisz ez ün dehán eszt
In büi 'ebir i ásná
Ez száhete i jár mihrilán eszt.

- 2) Muhr ez szer-i námeb ber giriftem
Güi kih szer-i gulábdán eszt
Kászid meger áhüi Khoten büd
Kis náfele-i musk der miján eszt.

Kullijot (Teberrin 1260).

- 3) Ej gháheb ez nezer bekhudá mü szipáremet.
Dsánem beszukhtijo ü bedil düszt dáremet.
Tá dámen i kefen nekeseim zir pái khák.
Báver mekun ki deszt ze dámen bedáremet
Ger bájedem suden szüje Hárüte bábuli
Szed güne száhete bekunem tá bijáremet
Hezár bádiye szehleszt bá vedsiulo to reften
Eger khiláf kemem dsáne men bē szüje tobásem.

- 4) Ej ghá'ib ez nezer bekhudá mü szipáremet
Dsánem beszukhtijü ü bedil düszt dáremet

Minueschri-től származik a következő népdal: «Köljetek fel és hozzátok téli ruhát, mert őszi időny van. Híves szél lengedez Kharezm felől. Az a szőlőlevél, mely a szőlővesszőn van. Azt mondanád, hogy olyan mint a festő inge.

A földműves bámulatában az ujjá hegyét harapdálja. Hogy a kertben és a virányon nem maradt sem rózsza, sem rózsza ágyás.¹⁾

Manszür Hallads-nak, a híres szufinak tulajdonított divánból lett népdallá egy szenvedélyes szerelmi vers. «Illik, hogya világ fölé emeljem a zászlómat. Mert azóta, hogy a te szolgáló leányod vagyok, királyok királya vagyok.

Jól érzem én magamat, szenvedélyes szerelmed tüzeben. Szalamander vagyok és ez a tűz az én szívem kívánsága. Jóllehet magánkívüli állapotba jutottam és Lejla lettem, ezer köszönet. Mert az én Medsnünom jóindulatáról tudomással bírok.

Mint ajtófélfá állok a küszöbödön. Ha a főhelyre nem bocsátasz engem, Nem hagyom én el a te szolgálatodat, mert a te náladnál szolgálóskodásomból ered minden boldogságom, szerencsem és méltóságom.²⁾

Tá dámené kefen ne kesem zir páje khák
Báver mekun kih deszt ze dámen bedáremet.
Mihráb i áhüjün khunmá tá szahr gehi.
Deszt i dá'a ber árem ü der genden áremet
Ger bájedem suden szüje Hárüte babuli
Szed güneb dsá'düi bekunem tá bijáremet.

Die Lieder des Hafis ed. Brockhaus (Lipsee 1863) II, 83.

- 3) Khizid o khez árid ke bengáme khezün eszt
Bád-e khunuk ez dsánebe Khárezm vezán eszt
Oh berge rezán eszt ke ber sákh-e rezán eszt
Güi lömeszel pirchen-e renge rezán eszt
Dehikün bete'odsáb szere engust gozún eszt
Kender esemen o bágh ne gol mond-o ne golzár.
Khizid ü khez árid kih éjjün i khizán eszt.
Bád i khunuk ez dsáneb i K'harézm vezáneszt.
An berg i rezáneszt kih ber sákh i rezán eszt.
Güi bemiszl pirchen i rengrezáneszt
Dihikün bete'odsáb szere i engust gozún eszt
Känder esemen ü bágh neh gül mánd n ne gulnár.

Menouchehri Poésie persan du II-eme siècle de notre ère par A. de Biberstein Kasimierski (Paris 1886) 451. l.

- 4) Szed ke ber szeri náme 'elen ber órázem
Kez ün Zemán ke kenize to em sáhonsáhom

A bombay-i kiadás szövege és a népdal között az a legnagyobb különbség, hogy a kenize szót téve a ghulam szó helyett, nőnek adja szájába a szenvedélyes szerelmi vallomást és elhagyja a bekezdést.

Tú pádisáh ve men ez bendegán i dorgáhem.
Bigbair i tú zi tú eszi díger nomikb' áhem.
Szezed kih ber szer-i 'álem 'elem ber ofrázem.
Kiz án zemán ki ghulam-i tú em sahinsáhem.
Boszúz i átis i szeúdai tú humal százem.
Szemenderem men vin átis eszt dikkáhém.
Egeresih bikhúd ú medsnün sudem hozáran sokr.
Kih ez letáfet i Leila-i kh' is ágáhem
Ber ásztán i tú esün rásztán mukim sevem.
Eger boszúdr áselálet nemidihí ráhem
Zi khidmet nerevem zánkib ez ghulamí tuszt
Heme Szá'adet ú ikbál ú menszeb ú dsáhem.
Repis i kh'is bikh'áni sobi Husszejnirá.
Begus i tú esu reszeid nále-i szahrgáhem.

Huszejn Manszur Hallúts Díron (Bombay 1305) 73. l.

Igen sajátos módon használja fel egy népdalénekes Gulisztán egyik verses meséjét, vele semmi összefüggésben sem levő refrainnel toldva meg azt. »Hallottam, hogy egy nagy ember egy jubot a farkas torkából és körmei közül kiszabadított. Akarom, te légy a hold. Éj idején torkához dörzsölte a kardot. Panaszra feljajdult e miatt a bárány lelke.

Azt akarom, te légy az én holdam. Az én holdam te légy. Úgy akarom, hogy te légy az én királyom, királyom. Te a farkas körmei közül kiragadtál. Végül megtudtam, hogy te voltál az én igazi farkasom. Azt akarom, te légy az én holdam, holdam. Kívánom hogy te légy az én királyom, királyom.»¹⁾

Boszúze átes-e szeúdaje to hemi százem
Szemenderem men o in átes eszt dikkáhém
Egerese hi khod o Lejli sudem hozáron sokr
Ké ez letáfete Medsnüne kh'is ágáhem
Eger beszedre áselálet ne má deli ráhem
Ze khidmetet ne revem zanke ez kenizeje tuszt
Heme szá'adet o ikbál menszeb o dsáhem.

¹⁾ Sendem gúszfendirá buzurgi
Rehánid ez dehán o eseng-gorgi
Mi kháhem máh to básí
Sebáneh tigh ber hulkes bimáhid

Egy másik népdalba, mely egy kissé frivol, beletoldták 'Omer Khejjam egyik négysorosának két versét. »Elrabortad szívemet és nem töröttél velem. Miért engedtéél át engem a vetélytársnak ?

Tavasszal egy huri természetű szépséggel
Ha van egy korsó bor a vetés szőlén.
Mi a hűséget keressük ne zsarnokoskodj.
Milyen jó tavaszkor bort inni!¹⁾

(Az utolsó sorokat frivolitásuk miatt nem fordítom).

A mi a népdalok nyelvezetét illeti, arra nézve igen nagy közöttük az eltérés. Vannak egészen a mivelte körök társalgási nyelvet feltüntetők. Mások meg a pór nép kiejtését tükrözik vissza.

Reván-e gúszfend ez vej bimáhid
Mi kh'áhem, máhe men to básí
Mi kh'áhem sáh-e men to básí
To ez esengáli gorgem der rubúdi
Bedidem 'akibet gorgem to bádi
Mi kháhem máh-e men, máh-e men to básí
Mi kh'áhem sáh-e men, sáh-e men to básí.
Sendem gúszfendirá buzurgi
Rehánid ez dehán ú deszt i gurgi
Sebáneh kárd ber hulkes bimáhid
Reván i gúszfend ez vej bimáhid
Kih ez esengál i gurgem der rubúdi
Csü didem 'akibet gorgem tú bádi.

Gulistan (Lond. 1874) ed. Platts II. 62. l.

¹⁾ Delemrá bordi-jo ghemen nekhordi
Cserá bedeszte reghibem szepordi
Der feszl-e behár há bote hür szerest
Jek küzei-mej eger buved ber leh-e kest
Má tálib-e vofáim keneter nemá dsefára
Der feszl-e behár báde khorden ese khos eszt
Bá delbere khod berehne khoften ese khos eszt
Leh ber leben-vo szine ber szim-i ú
Já reh ese gejámet*) eszt inhá ese khos eszt.
Der faszl i behár há bú-i hür szirist
Jek küzel i mej eger buved ber lohí kist.
Heresend benezd i 'ám bed básed in.
Ez szeg bedterem eger kunem jád i bíhisi.

The Quatrains of Omar Khayyám by Winternield (Lond. 1883) 59. l.

*) gejámet a, m. kjjámet a. feltámadás.

Egészen a köznép nyelvén szól a népdal, melyben kedvesének kopogtatása örömré gerjeszti a találkára váró leány szívét. «Ki kopogtat az ajtón?»

Szívem örömtől repdes. Ismét ki az, a ki kopogtat? Örül az én szívem. Lassan veri az ajtót. Szívem tele örömmel. Én félek, én remegek. Részeg fiú handsárjával veri az ajtót. Szívem madara szárnyaival esapdos. Örvend a szívem.*)

Az előbbi dalnak egy másik műveltebb nyelvezetű változata a következő. «Bodor hajfonatod skorpiója a holdhoz közel van. Óh Istenem, ilyen a mi állapotunk, addig, míg a hold a skorpióban (a skorpió égi jegyében) időzik.

Ki az, ki az, a ki kopogtat az ajtón? Az én szívemnek jól esik. Halkan (v. lassan) kopogtat az ajtón, jól esik a szívemnek.»²⁾

- 1) Kie kie der mizene*)
 Men delom misenge**)
 Bázum kie der mizene
 Men delom misenge
 Derrá belanger mizene
 Men delom misenge
 Men mi terszom
 Men mi lerzom
 Koreke***) meszte bekhendser mizene
 Morg- e delom per mizene
 Men delom misenge.

*) mizene a. m. mizened a d végzet elhagyása a jelenidő egyes szám harmadik személyében már Szá'di idejében dialectice divott, pl. Pir heftá szele esilh mikume, a hetven éves öreg a bölondját járja. I. *Brown's Some Notes on the poetry of the Persian Dialects Journal of the Royal Asiatic Society* (1895) 794. l. és *Gulistan ed. Platts* (Lond., 1874) 125. l.

**) misenge a. m. misenged a perzsa szótárak csak senget ismernek, V. ö. Vullers seng petulans iocosis, olegans gratus, pulcer *Lexicon Persico-Latinum* (Bonn 1855—64) II, 470 l. Az *Einblumen Ara Nasziri* sem említ ilyen igét. (seng helyfely bema'ni sokh bihegá ve dünd ü rüh-zenrá mü gofteli endi)

***) koreke kurd nyelven a. m. fin (hezében ikard piszerá güjendi).

- 2) 'Egreb-e¹⁾ Zoff-e kedset hü kemer**²⁾ karin eszt
 Tá kemer der 'egreb eszt khudá käre mü esenim eszt
 Kie kie der mizened
 Men delom misenged
 Derrá belanger mizened
 Men delom misenged.

*) 'egreb a. m. 'akrab a. skorpió az arab k g és gjtése, melyet kü-kunben az újabb perzsa nyelvtanok Salemann, Slukovskí, Platts is felhoznak, általánosán ol van terjedve Iránban.

**) kemer kamar a hold, a társalgási nyelv nem tartja meg az ismeretes szabályt, mely a k és ain után a- hangot kíván, tehát 'akl lesz 'egl.

A nőket gúnyoló daloknak se szere, se száma a perzsa népköltészetben. «Mennyire szemérmetlenek a városi asszonyok. Minden péntek éjjel a temetőbe mennek.

Az egyik azt mondja, nekem a szakálás férfi tetszik. A másik meg azt hajtja, hogy én csak a csupaszszerűt kedvelem. Milyen gyalázatosak a városi nők. Nines férjök s mégis gyermeket szülnék. Olyan rosszak a városi asszonyok, hogy pirosító helyett tehen-ganét (tápeh a. m. stereus bovinum, cowdung) mázolnak az arezükra.*)

Az iszfaháni nők esalfaságát ostorozza a következő dal. «Miesoda egy hely lehet Iszfahán. Hogy minden szerető, kit csak szereztem, hűtlen lett.»

Megyek én, óh asszonyom, Siráz-felé. Hol mindenütt akad egy hü kedves. Ha a siráziak kosarat adnak nekünk. Megragadom Tahmaszp sah lovának a zablját.**)

Az özvegyasszonnyal való házasságtól óva int egy népdal. «Sok panaszom van a mostani nőkre. Igen ármányos, fortélyosak ők. Férjeikkel szemben igen nyelvesek (szó szerint hosszúnyelvűek).

- *
 Zenáne sehri ese kadar bi 'arend
 Her seb-e f'some-szují mezârend
 On jeki güjed risdâres khûb eszt
 In jeki güjed bi risés khûb eszt
 Zenâne sohri ese kadar bi 'arend
 Soher nedârend heese mi ârend
 Zenân-e sehri ese kadar bi 'arend
 Dsâje szurkhâb tápe minârend.
 **)
 Szeffâ hânóm, Széffâhânóm ese dsâ bi¹⁾
 Ke her járí bigitóm²⁾ bi vefâ bi
 Revem mon³⁾ hej zenóm der szemte Siráz
 Ke der her rebguzer jek bâvofâ bi
 Eger sirâzjân bâ mü nezâzend⁴⁾ z
 Dsele- e eszp-e sâh Tahmâszp giróm.

1) bi a. m. bâsed; szintén régi corruptió már Szá'di idejéből, pl. isgh mikert ve mü nobi eses ü rûs, szerelmeskedik s nines neki som szemem-areza; mü nobi — neni bâsed vagy neni baved (for bi = burwâd is common.) *Brown's Notes on the poetry of the Persian Dialects. Journal of the Royal Asiatic Society* (1895) 794 l.

2) bigitóm a. m. bigirifóm.

3) mon. a. m. mon.

4) giróm a. m. giróm.

Igazhívők, őrizkedjétek az özvegy asszonyoktól! Inkább szeressétek a leányokat. Mert az özvegy asszony, legyen az rokon, legyen az idegen, úgy csipkelődik mint a kigyó, meg a skorpió. Ha tyúkhússal tartod is az özvegyasszonyt, nem emleget az egyebet, mint előbbi urát. Ne vedd el az özvegy nőt, mert már régi mondás az, hogy vagyona az árvaké. Ne vedd el az özvegy asszonyt azért, hogy jószága van, mert abrakos (az eredetiben szalma-zsák) tarisznyájáról neked kell majd gondoskodnod.*¹⁾

Panaszkodik egy népdalban a szerető, hogy megbánta kedvese elhagyását. «Szombat éjjel elmentem Kermánból. Hibáztam, hogy hátat fordítottam kedvesemnek. Az iszfaháni vízhez értem. Leültem és sokat sírtam.»²⁾

Egy rövid dalocskában örömet fejezi ki az imádó, hogy kedvese megemlékezett róla levelében. «Leveldben rólam megemlékeztél, zavarban vagyok, vajjon barátságból tetted-e? Vagy az egész csak tollhiba. Legyek a te áldozatod.»³⁾

Nem tud betelni kedvese látogatásának gyönyörével. «Én

- ¹⁾ Dārem szukhenān esendgune
Ez deszt-e Zenān in zemūne
Beszke muhīl ō heile bāzend
Bā sohēre khod zebān dorāzend
Muszulmānūn zene bive hezer kun
Mehebbet szuji dokhter bīster kun
Zene bive eger geūm eszt eger kh' is
Meszāle mōr o'egreb mizened nis
Zene bive eger khordes dehi moeg
Homīn gūjed ke jād ez sohēre pīs.
Zene bive megir keule godūm eszt
Ke hērese āverī māle jetim eszt
Zene bive megir ke māl dāred
Dsuwāle kābkes dūmbāl dāred.

*) geūm a. m. kām, nép: itt távolabbi rokonságot jelöl, ellentétben a khis-el, — **) geūm a. m. kām.

- ²⁾ Seb i sombe Ze Kermān bār kerdom
Ghelet kerdom ke post ber jár kerdom
Reszidom ber szere āb-e Szofahān
Nisesztom gerje beszjár kerdom.
³⁾ Bemektūbe merā jādāveri kerūjo hejrānem
Ke bā men bā szere loth ve jā szohvol-gelem*)
Gorbānet**) gerdom.

*) gelem a. m. kalam — **) gorbān a. m. gorbān.

nem fogok betelni a veled egyesüléssel, oh édesem. Tetőtől talpig e pillanatban arczod és illatod áldozata vagyok. Mindennap a te képzeleti alakoddal alszom el és mégis.

Álmomban azt látom, hogy a te utczádban álldogálok.

Egy nyugodt perezem sines nélkülöd, mit tegyek édesem.*¹⁾

A szerelmet olyan vizes korsóhoz hasonlítja, melyből soha sem fogy ki a víz. «Magas hegy tetején hadakozok én. Szurme színű öltönyt (kebā) festek én. A szurme színű ruha nem lesz kék. Nem távozik szívemből a szerelem.

A szerelem az én szívemben egy vizes korsó.

Bármennyire öntögetem is belőle ki a vizet, nem ürül az ki.»²⁾

Vele született tulajdonságként tünteti fel kedvese iránti érzelmét. «Oh, a te arczod szívem nyugalma. Szemed az én lakásom lámpája. Víz a te szerelmed, melyet az én porommal keverték össze.»³⁾

A tavasz nagy szerepet játszik itt is mint műköltészetben. Az újra éledő természet látványa fölszaggatja a szerelmes lelkének gyógyuló sebeit. «Eljött a tavasz s megölt engem a búbánat. Májam sült lett, szemem nedves. A szépekért beteg a szívem. Összeesukom vért hullató szempilláimat.

Elválásod az oka, hogy fáj a szívem. Oly beteg az én testem, mint a te részeg náreztisod (t. i. részegítő kábító szemed). Szívem bimbóként vérbe van. Ibolya módra görbült merülve az én teremtem»⁴⁾ (szó szerint olyan mint a nūn betű).

- ¹⁾ Men szār ne khāhem sud ez veszle to ej dsānā
Pā tā szere men in dem gorbāne rokhl ō hūjet
Her seb bekhūjāl-e to der kh'āb revom emmā
Der kh'āb esenān bānem hosztēm beszere kūjet
Ne szebr dem dārem bī to ese kunom jārá
²⁾ Szere kūh-e bulend dseng oīkunem men
Kebāje szurmeje reng mikunem men
Kebāje szurmeje ābī nemiseved
Mehebbet ber delem khāli nemiseved
Mehebbet ber delem jek kūze ābī
Ke hērese mīrzem khāli nemiseved
³⁾ Ej rūje to rābete dele men
Czesm- e to eserāgh e menzole men
Abīszet mehebbet-e to korde
Kā nūktoud bāgile men.
⁴⁾ Sud foszle bahār sudem ez ghūse hōlāk

«Eljön a tavasz, minden tulipánon rózsá lesz.» Így szól egy másik dal. Ezer jáczinttal ékes lesz minden tulipán. Minden helyre nem merem tenni a lábam. Ne hogy égett szívű legyen a szegény szerelmes.

Minden kertnek, melynek teli holdarezű sudár pálmája van. Folytonos szorongásban van annak a kertésze. Ki kell azt tőpni gyökerestől a földből. Legyen bár csupa ékszer és rubint gyümölese.*¹⁾

A nem viszonzott szerelem csak fejfájást okoz, mondja egy dal. «Milyen jó dolog a két részről való vonzalom. Mert az egyoldalú szerelem fejfájással jár. Minden kigyónak, hangyának megvan a maga lakása. Én házatlan vagyok, nekem nincsen fészkelem.»²⁾

A szokásos mohammedán köszönéssel kezdődik nem egy népdal. «Szelám alejkum, legyek a te váltságdíjad. Legyek a te szerelmed és hűséged áldozata. Légy üdvözölve szívem meghitt barátja. Éjjel-nappal csak te reád gondolok. Mit irjak elválásodról? Mit beszéljek távollétedről? Kitől kérdezősködjem utánad? Kitől tudakozódjam?»³⁾

Dârem dsigere kebâb o cesem-e nonnâk:
Delom ez deszt-e khûhân gidsuyidse
Muzse her hem zenom khûnâb rizse
Deli dârom ze hidsrâne to âfkâr
Teni esûn bergesz-e meszte-to bîmâr
Delom esûn gimese dâjem gerge* khûn eszt
Benefse vâr keidom homesû nûn eszt.

*) gerge a. m. ghark.

1) Bahâr âje*) beher lâlê goli bî**.

Beher lâlê hêzâron szônbelli bî

Beher merzî nijârom pâ nihâden

Mebâd ez nubetter szûte***) deli bî

Her on bâglî ki nekhles szerbedr bî

Mudâmes bâghbân khûn der dsiger bî

Bîbâjed kendenes ez bîklî o ez hom

Eger bâres heme lâl o goher bî.

*) âje a. m. âjed. **) bî a. m. buved. ***) szûte a. m. szûkhteh.

2) Ose khos bimehrebânî her do szer bî*)

Ke jek szer mehrebânî derd-e szer bî)

Heme mârân o mârân khano dejron**)

Mone***) bî khâne mûrâ lânei ne.

*) bî a. m. buved. **) dejron a. m. dârend. ***) mone a. m. men.

3) Szelâm 'alejkum fedâjet seven.

Kedvesének szép járása az, mely imádója szívét elbájolja. «Szépen sétálgatva jársz. Szívünket, szívünket rabolod el. Azzal a pusztára menésseddel. Azzal a rózsaszédésseddel.»¹⁾

Kedvesét a kerthez, magát annak kertészéhez hasonlítja. «Elmentünk és a vetélytársakra hagytuk a kedvest. Medsnûn-nâ lettünk (ezelzás az ismert szerelmi történetre) és neki mentünk a pusztaságnak. A vágy kezét nem nyujtottuk ki ebben a ligetben.

Meghagytuk a kert diszének a rózsát. A meddig zöld volt a kert, én voltam a kertésze. Mikor erdő lett belőle, a vetélytársaknak engedték mi azt át.»²⁾

A miatt panaszkodik egy dalban a leány, hogy miért engedte őt át vetélytársának udvarlója. «Ardekâni szépség az én kedvesem. Jelkőnek a Malekhân hegyet állítottam én fel. Ezer baj, hogy te, édesem, nem tudod mi a szerelem. Megölöd a fiatal (azaz szerelmessé teszed) s nem tudod megtartani a szerelmezt. Elraboltad szívemet s nem törődél velem. Miért juttattal engem Juszuf khân kezére.»³⁾

Bekorbân-e melir o vefâjet seven
Szelâmun 'alejk ej merâ munisze del
Sel o rûz fokre to em muteszel
Ze ferketel ese nevîzgem
Ze dârijet ese begûjem
Szorâget*) ez ke bîgirem
Nisânê ez ke bedsûjem.

*) szorâg a. m. szorâk az azerbajdâsâni törökben a. m. kérdés, az oszmánliban sorouk (vieux mot) demande, interrogation sorouk-gunî jour du jugement. *Joussouf Dictionnaire Turc-Français* (Konstantinápoly 1888) Bianchi es Zenkernél hiányzik. II. köt. 1081 l.

1) Kherâmân kherâmân mârevî

Dele mâ dele mâ mâberî

Ez ûn reften-e szehrâjet

Ez ûn esden-e golhâjet

2) Roftim u jârrâ beraghlibûn guzâstîm

Medsnûn sodim o szer bebijâbûn guzâstîm

Deszt o jenu' derâz nekerdîm der in esemen

Godrâ berâjî zinê e busztîm guzâstîm

Tâ bâgh szebz bûd menes bâghbûn bûdem

Vekt e ke bîse sod beraghlibûn guzâstîm.

3) Nigârî nâzeninem ârdekânî

Szeng-e számân nehâdem Mâlê-khânî

Néha egészen személyes vonatkozásokkal teli a népdal s elmondja benne kedvese családi nevét és lakhelyét az énekes. «A Pure-sehri úton sehrek-i oldalon (t. i. lakik) Rubábe asszony-ság, ő öl meg engem (azaz ő tesz szerelmissé). Lutfinak leánya Aghának nővére az édes bájú, ő gyilkol meg engem. Hoszninak leánya Riza nőtestvére. A rosszéletű Rubábe, ő öl meg engem.»¹⁾

Néha a két szerelmes közti párbeszédalakot ölt a népdal. «Niszá khánium, te vagy egyetlen barátnőm. Eljött a tavasz, kiültél a balkonra.

Olyan vizet öntök én a fürteidre, melynek igaz gyöngy minden egyes cseppje. Mondd meg Niszáinak, hogy lázam van. Te miattad érzett fájdalommat éjjel meggyógyítom én.»

Niszá erre így felel. «Tudasd Haszánna (ez Niszá udvarlójának a neve), hogy nekem nincs barátom. Rózsa vagyok én s nem tűröm el a harmatot.»²⁾

A szerelmesek titkának kitudódása miatti panasz képezi számos dal tárgyát. «Mindenkinek szerelmeskedett és senki sem járt pórul. A mi rossz hírünk edénye volt az, mely a háztetőről leesett. Dsuni, dsuni (dsuni a. m. lélek lélek, itt nem fordítható hangutánzó szóként szerepel) a háztetőről leesett.

Ismét hiradók kezébe jutott az én és kedvesem ügye. A nya-

Hezár efszús dsaná síveje jár nemidáni
Dseváni mikusj 'ásek nigeh dári nemidáni
Delemrá bordi-je ghemen nekhordi
Cserá bedeszt e Jusszuf Khánem szepördi.

1) Rászt-e Purde sehr pehlíje Sehrek
Rubábe khánium ű merá mikused
Dokhtero Lutfi hemsire i Aghá
Sitrin semájel ű merá mikused
Dokhter-e Hoszní hemzáde Riza
Ghere Rubábe ű merá mikused.

2) Niszá khánium tñi jár jegáne
Behár ámed niseszti bálá kháne
Cacnín ábi szere zoffot birizem
Miszál murvarija dáne dáne
Niszátrá bugú teb mikunem men
Dáde derd-e to seh mikunem men
Haszanra bugú hemdem nedárem
Golem táket-e sobnem nedárem.

kamba vetett pányva vége a sors kezébe hullott. Dsuni, dsuni a sorsnak kezébe jutott.»¹⁾

Azzal fenyegeti kedvesét, hogy hűtlen lesz hozzá, ha nem jön a rendez-vous-ra. «A vésett kő medenceze mellett. Te erős, én sopánkodó nyomorult (szójáték a zör és zár szókkal) vagyok.

Istenemre, ha te el nem jössz. Elvalok én te töled. Megyek, új szeretőt szerzek. Te ne mondd aztán, hogy én hűtlen vagyok.»²⁾

Igen gyakori az olyan dal, hol a szerető orvossághoz vagy orvosához hasonlítja választottját. «Oh te, ki kedvesem utcáját járod. Vigyázz, mert betőri fejedet a fala. Nekem kívüled senkim sincs. Oh Istenem, segíts rajtam.

Oh Istenem, kedvesemet kívánom. Éjjel van, orvosomat akarom. Mit vessek áldozatul lábaid elé, hogy kedvedre legyen? Nem lehet megmondani, hogy mi az értéke a fej- és a léleknek. Nekem csak te vagy és nincs semmi másom. Kívüled semmim sincs nekem. Oh uram! oh uram! segíts rajtam. Oh Istenem, orvosomat kívánom. Éjjel van, kedvesemet óhajtom.»³⁾

1) 'Esk bází homo kesz kerd o keszi 'ülb nekard
Teste bed nárnije má búd ke ez bám úftád
Dsúni, dsúni ez bám úftád
Báz kár-e men o me'súke hepejgám úftád
Rest-e ez gerdene-má her kef-e ejjám úftád
Dsúni, dsúni ejjám úftád.

2) Szer-e heuze gunde kári
Tho*) bezór o men bezári
Bekhudá eger neájí
Mikunem ez to dsudái
Tá negúí bíbefü**)

*) tho a. m. tñ, a t. helyesítése meglehetősen gyakori a mai perzsa társalgási nyelvben, így tá íg csak nem mindig thá-nak hangzik.

***) bíbefü = bí vofü.

3) Ej ke ez kúset me'súke má móguzeri
Bákheler bás ke szer misikened diváres
Mem hemín terá dárem o besz
Ej khodá heferjadem bíresz
Ej khodá hobíbenrá mikháhem
Seb sod o tobíbenrá mikháhem
Men ese der pá-ji to rizem ke peszendito buved
Szer o dsánrá neteván gofi ké migdár*) heszi
Men hemín torá dárem o besz

A kovásműhely és szerelemtől égő szíve közt von párhuzamot a népdal hőse. «Miért vész te minden pillanatban tüzet a lelkemre? Mintha bizony én lennék a kovácsok tűzhelye. Ha egyedül látod kedvesemet, mondd meg neki, hogy oh te emberségtelen csalfa, jöjj el én hozzám s ülj egy pillanatra az ölemben. Mielőtt elmennék, mondani valóm van neked. Hűtlen, ráuntál hűségünkre, elhagytál és mást ültettél a helyünkbe.»¹⁾

A míg csak él, nem hagy föl a kereséssel, vagy meghal vagy eléri ezéjét. «Addig nem hagyom abba a keresést, míg kívánságom el nem érem. Míg szívem kívánságát nem veszem, asszonyom. Vagy lelkem egygyé lesz kedvesemmel, vagy oda hagyja a testet. Vagy kimegy a lelkem testemből, asszonyom.»²⁾

Háfiz számtalanszor idézett versét utánozva a dal hőse kedvesének barna anyajegyéért oda adná Szamarkand és Bokharát. «Ajkad ezukor, szájad ezukor, nyelved ezukor. Én vagyok a te vevőd, mondd mi az árad. Te vagy az én vevőm, nekem nincsen áram. Bokhara az én áram és Szamarkand.»³⁾

Men hemîn torâ dârem o besz
Ej khodâ beforjâdem bîresz
Ej khodâ tebîbemrâ mîkhâhem
Seb sod hebîbemrâ mîkhâhem

*) mîgdâr a. m. mîkdâr.

1) Cserâ her dem zenî âtes bedsünem
Meger men kûre i âhongerünem
Eger jár-e merâ didî bekhelvet
Bugû ej bîvefâ o bî murî'et
Bîâ jekdem nisînî der kenârem
Deme roften voszîjet bâ-tho dârem
Bîvefâ melûl sodî ez bevefâ-jümen
Reftî o digerrâ nesândî bedsâ-ji men.

2) Deszt ez teheb nedârem
Tâ kâm-e men berârem
Khânüm thâ kâm-e del berârem
Jâ dsân reszed bedsânân
Jâ dsân ze ten berâjed
Khânüm jâ dsân ze ten berâjed.

3) Lebet kerd o delhân kerd o zobân kerd
Kheridâret menem gejmot*) bugû esend
Kheridârem tûî men gejmot nedârem
Bokhara gejmot-e men o Szemor kerd

*) gejmot a. m. kîmat.

A kegyetlen szépet azzal ijesztgeti, hogy bevádolja őt a sáhnál. «Theát öntök a serpenyőbe. Az imaszőnyegre fektetem az arczomat. Szégyent hozok magamra. Kérvényt (illetőleg vádiratot) nyujtok be a királyhoz. Bárhol vagy is te, a király előtt vagy. Oh szivrabló, rosszul vagyok ma éjjel. Zavart és nyugtalan vagyok ma éjszaka.»¹⁾

Hasonló szellemben szól egy másik, egészen modern népdal, hol az udvarló az ő imádottjának makacs vonakodását azzal akarja megtörni, hogy fenyegeti őt, hogy majd megtáviratozza azt a királyok királyának. «A hova te leülsz, te vagy mindenkinek a holdja. Te vagy mindenek királya a szerelmesek gyülekezetében. Oly mily kár a hűségedért! Meghalok érted. Így sokáig ne tétovázz, mert mindjárt most előterjesztést nyujtok be a sahhoz.

Táviratozok s még ma erőt veszek makacsságodon. Annak szabad a szerelmesek utcáját járnia, a kinok olyan szeretővel van dolga, mint a minő te vagy. Oh, jaj a te hűséged miatt! Oh hol van a te hűséged. Így sokáig ne habozz, ennyi bajt ne csinálj!

Most folyamodom a királyhoz. Elküldöm a táviratot, megfékezem daczosságod.»²⁾

1) Csâ*) der dsugellâ mîkunem
Rû ber muszellâ mîkunem
Khodrâ roszvâ mîkunem
*Erîze ber sâ** mîkunem
Her kudsâ bâsî
Pîs sâhensâhî
Delber hâl nodârem însob
Vâle bî kerrârem însob.

*) csâ = csâj.

***) sâ = sâh, a modern ejtésben a vég h igen sokszor elmarad, pl. râh lesz rû.

2) Ondsâ ke nîseszteî to mâh-e heme
Der medslîsz-e 'âsegân to sâh-e home
Heif, heif ez vefâ-je to
Mî mârem ez berâ-je to
In kâdar tûles medîh 'erîze besâ mîkunem hâlâ
Mîzenem betelegrâm must-e torâ vâ mîkunem hâlâ
Der kûeseî 'âsegân keszîrâ râh eszt
Kûrâ szer o kâr bâ eso to delkh'âh eszt
Heif, heif ez vefâ-je to
Heif, heif ez vefâ-je to

Egy másik dalban meg azzal fenyegetődzik elég gyöngédtelesen a szerető, hogy a világgal tudatja viszonyukat, ha el nem jön a találkára a kedvese. «Az én barátnőm az, ki a hegyre felmegy. Mondjátok meg neki, hogy meghüti ott majd magát. Falura jöjj? Jöjj a faluba? Vig lakomat csapok én árnyékos helyen a szabadban. Nem bántja ott majd a nap a szép rózsáigát. Jer a faluba? Jöjj a faluba? Ha nem jössz el, erőszakos leszek ma. A világnak most megmondom a dolgunkat.»¹⁾

«Annyi búbánt ért engem», így szól egy népdal, «hogy meguntam az életet. A tulipán arcznak érti sóvárgásban fiatalon megöregedtem. Nincs többé nekem szükségem sem a fogolymadár kecses járására, sem a rózsza szépségére. Ki kell már mennem a kertből, mert elszorult a szívem.»²⁾

Hasonló sötét színben látja a világot egy másik dal. «Fáradtság- és szenvedésnél nincs egyéb eredmény a világon. Ne keress, né kívánj valamit a mai kor embereitől.

Ajtóról ajtóra jártam. Bár meghaltam volna. Abból a csukorajakból egy falatot ehettem volna. Hadd el őt és ül le az elválás zugába. Ne kívánd a tevé tejét és az arab látását. Vérzik a májam bár meghaltam volna. Abból a csukorajakból egy darabot ettem volna.»³⁾

Mi mirem ez beráje to
In kadar tules medih
'Erize besáh mikunem hálá
Must-e torá vá mikunem hálá.

¹⁾ In jár e men eszt ke mireved szerbálá
Herfes mizenid ke mikhored szermárá
Deh biá, Deh biá
Medslisz bekhurrem száje kunem shehrará
Aftáb nekhored sákh-e gol rá'nará
Deh biá, Deh biá
Nemiáji kahr mikunem hálá
'Alem kheber mikunem hálá

²⁾ Besz ke khordem ghem o ghusse ze daun szir sodem
Der dsuváni ze ghem-e la'le rukhún pir sodem
Ne kherániden-e kobk vo ne támásáje goli
Bájed ez bágh birún reit ke dolgr sodem.

³⁾ Hászél bedsehán niszt hedsúz ronds ó talh
Ez merdome in zemáne meteleb, meteleb

A mennybolthoz hasonlítja elég merész hasonlattal imádottja szemöldökét. «Ha a te szemöldököd boltozatának ivéről leeseam, nem kelek fel többé. Ha az égből hullok alá, még reményem van az élethez.

Reményt táplálok az élethez. Ennyi türes után. Oh uram, lehet-e oly éjszakám, hogy a szem gyertyáját meggyujthassuk szemöldököd mihrábjában. Szemöldököd mihrábjában.»¹⁾

Panaszkodik egy dalban a szerelmes, hogy nem talál hiradót, kít kedveséhez küldjön. «Hol a küldőncz, hogy hozzád küldjem? Irigylem tőle, hogy meglátja majd arcodat. Te feléd, te hozzád. Te orezád, te orezád. Egy pillanatra, oh te hűs szellő. Kedvesemtől hozzám jöttél, légy üdvöz. Szellő, szellő! Üdvözölve, üdvözölve.

Szívem madara a mennyei trón magevője volt. Hajfűrtöd fonala lett neki a hálója. Tróné volt. Te feléd, te hozzád.»²⁾

Megátkozza azt, ki elesábitofta választottját. «Az utcán jártam, elment mellettem a kedvesem. Megláttam szemeit, erőt vett rajtam a szerelem. A fal mellé ültem, esni kezdett a felhőből. Vesszen el az, ki tőlem elrabolta a szeretőm.»³⁾

Der beder khordem, khordem, káseki mi mordem
Ez on kende lebet jek khurde mi khordem
Terkes kon o gosei firákes binisín
Ne sir-i sutúr kh'áh ne didár e 'ereb
Khum e dsiger khordem, khordem, káseki mordem
Ez on kende lebet jek khurde mikhordem.
¹⁾ Eger ez ták-e ábrújet biñftem ber nonikhuzem
Eger ez biszutún úftem unid-e Zindegi dárem
Unid-e Zindegi dárem

Pesz ez esendin sikibái sebí já rebb teván diden
Ke sem'e dido ber erfuzem der mihrábe ábrújet
Der mihrábe ábrújet.

²⁾ Kászéd kú tá firisztem szú-je to
Ghajrotem ájed ke binéd rú-je to
Szú-je to, szú-je to. Ráje-to rúje-to
Jek nefesz ej khurrem bád-e szebá
Ez ber-e jár ámodei merh ebá
De' szebá, de' szebá, merhebá, merhebá
Morg-e delem dáne khore 'ars búd
Dám sod turrei gejszú-je to
'Ars búd, szúje-to szú-je to.
³⁾ Der khijábún miguzestem járem ez peblúm guzest
Helg-e esesimes bedidem 'eskem ez dátún guzest

Rokonai hűtlenségén így kesereg a népdal hőse. «Magas hegy tetején tűzön a bográcsom. Rizs föl benne, nyugtalan a szívem. Rizs föl benne, birkák tejében. Szakitott velünk ez a rokonok népe (azaz elhagytak engem).»¹⁾

A politika arányilag kevés helyet foglal el a perzsa népköltészetben. De azért vannak politikai színezetű dalok is. Ilyen a Zill esz-Szultán Naszreddin sah fia és a mostani perzsa király idősebb fivérééről szóló nota. Zill esz-Szultán erélyes kormányzásáért nagy népszerűségnek örvendett egész Perzsiában. A trónörökös pedig nem sokra becsülték.²⁾ Így nem esoda, ha felt tehetségesebb vetélytársától.

Ármánykodásaival sikerült megnyernie atyja Naszreddin kezét, ki elhatározta, hogy ártalmatlanná teszi az alacsonyabb származású (Zill esz-Szultán anyja rabszolga nő volt) herezeget. 1888-ban Teheránba hívatta őt és hirtelen minden előleges intézés nélkül Iszfahán városának kivételével minden kormányzóságától megfosztotta.³⁾

Ennek az óriási feltűnést keltő eseménynek köszöni keletkezését a Zill esz-Szultán szájába adott dal. «Zill esz-Szultán királyfi vagyok én. Én vagyok Irán lámpájának a szeme. Megbántam, hogy eljöttem. Királyi atyám, mi volt az én bűnöm? Mi volt ezen sötét napom oka.

Sehogy sem megy a fejembe, hogy trónörökös fivérem király legyen, én meg szolgál. Királyi atyám, mi volt a vétkem? Mi volt

Ber szer-e divâr nisestem âbr bâriden girift

Khâk ber ferkes nisned her ke jár ez men girift

¹⁾ Szer-e kuh-e buland digem bebâr eszt

Birinds midsused del bi kerrâreszt

Birinds midsused bâ str-e nisân

Teme' kendend ze mâ in geim-e khâsân.

²⁾ Sven Hodin Veliad är icke heller bland folket synnerligen populär, men Sel i Sultan är både aktad och fruktad på grund af sin kloka och energiska styrelse.

Genom Persien Mesopotamien och Kaukasien (Stockholm 1887) 117 l.

³⁾ Suddenly without any warning, came the news that he had been deprived of all his governments, with the exception of the city of Isfahân; that he and some of his ministers who had accompanied him to the capital were kept to all intents and purposes prisoners within its walls.

Brownie A year amongst the Persians (Lond. 1893) 104 l.

oka rossz napomnak (azaz szerencsétlenségemnek)? Hol van Kasán és Kurdisztánom? Feráhán kormányzóságom? Én, ki Teherán rabja vagyok. Királyi atyám, mi volt az én bűnöm? Mi volt az én szerencsétlen napom oka?»¹⁾

Elég prózaiisan jó falathoz hasonlítja kedvesét egy népdalban a szerető. «Áldogáltam, jött és elment egy sétáló ciprus. Egy puszpángfa természetű bimbó szájú jött és eltávozott. Így szólék szívemhez: oh te, szerencsétlen szívem, láttad, hogy milyen falat jött a szájhoz és elment onnan.»²⁾

Egy dalban almához van hasonlítva a kedves fehér piros areza és az imádó ezüstbe foglaltatja a kedvesétől kapott almát. «Az utazára kijöttél és egy almát adtál nekem. Még meg van az az alma, melyet te nekem adtál. Száz ezüstbe foglaltam és becsben tartom.»³⁾

A börtölök közt a sok 'Omer Khejjám és Háfiz utánezat mellett pórias eredetüket homlokukon viselő is akad elég. «Adj egy

¹⁾ Százé i Zel-esz-Szultánem
Csesme esirâh-e Irânem
Ez âmeden pesimânem
Sâh bâbâ gonâh-e men ese bûd
In rûz-e szijâh-e men ese bûd
Bâ veli'âd birâderem
An szultân ve men esâkerem
Hies nerevod der klâterem
Sâh bâbâ gonâh-e men ese bûd
In rûz-e szijâh-e men ese bûd
Kû Kâsân o Kurdisztânem
Kû hâkem Ferâhânem
Men ke eszîr-e Teherânem
Sâh bâbâ gonâh-e men ese bûd
In rûz-e szijâh-e men ese bûd.

²⁾ Iszlâde hûdem szerv e revân âmed o رفت
Semsâd kedd o gonese dehân âmed o رفت
Delrâ goftem ej del-e kem thâ-fe*) men
Tâdî ke ese lokm-e bedelhân âmed o رفت.

*) thâ-fe a. m. tá'f'i; a tá igen gyakran kap a modern kiejtésben hehezetet.

³⁾ Bekhese der âmedî o jek szibem dâdî
Henureng-e khôdet szurkh o szefîdem dâdî
On szibi ke to dâde i henûzes dârem
Szed mukre girifte em 'ezîzes dârem.

üveg bort dervisek esaplárosa? Bort adtál nekem, sültet adj a nyársról? Hadsí leány, adj egy pohár bort?» (a két utolsó sort frivol tartalma miatt nem fordítom).¹⁾

«Ha van eszed, így szól a dal, menj a kocsmába. Tégy szert egy tündérszépségre és légy bolond. A rosszat látó, siró szemnek kiszurását kívánom. Nem számítok én a paradicsomra, veled egyesülni óhajtok édesem.»²⁾

A szokásos, a költészetből jól ismert módorban szól a borivásról és a szerelemről a dal «Attól a bodros hajfürtöttől van szívemnek a baja. Ajkának a barna szépség foltja az én szívem csomójának a felbontója. Oh édesem, adj nekem bort. Mértékkel adj bort. Mondtam, hogy a szívem így szólt, vérrel telitem azt.»

Mondtam, a szemem így szólt, olyanná teszem azt, mint az Oxus-folyam. Oh barátnóm, adj bort. Mértékkel adj bort. Vedd el attól a törvénytelen szülőtől (vagy gaztól), add nekem, a törvényes gyerekeknek. Mondtam, hogy a testem így szólt, néhány nap mulva megbolondítom és kiűzöm a városból.

Oh kedvesem, adj bort. Kellő mennyiségű italt adj. Attól a törvénytelen gyerektől vedd el s add nekem, a törvényesnek.³⁾

¹⁾ Szák i dervisân dsâm-e serâbem de*)
Serâbem dâdi szikh-e kelâbem de
Dokhtere Hâdsi dsâm-e serâbem de
Dokhter-e Hâdsi bamâ doroszt tâ kun
Bende selvâveret suvej suvej vâ kun.
*) de a. m. dih.

²⁾ Eger 'ogl idâri bemejkhâne seû
Perirâ bedesztâr o divâne seû
Ez girje esem-e bedbîn pelveszte âl khâbem
Ne buyod szere-behestem jârâ veszâl khâbem.
*) 'ogl a. m. 'akl.

³⁾ On Zolf e muszelszelet belâ-je dele men
On khâl-e lebet ukde gusâ-je del-e men
Ej jár merâ bâde bede
Bâde beendâze bede
Goftem ke delem goft ke por khûn kunemes
Goftem esemem goft ke Dsejhûn kunemes
Ej jár merâ bâde bede
Bâde beendâze bede
Ez on herânzâde begir
Bê men helâlzâde bede

Télen a bor a részegeseknek elővarázsolja a tavaszt. «Télen a borivóknak eljött a kert és a tavasz. Csapláros te itasd meg őket a borral. Mert eljött az imádott. Eljött a kedves szépség, ez a csupa csalfaság, ez a csupa ragyogás, ez a szívrabló.

Húzd rá zenész, énekelj kocsmáros. Jóra fordult a sors. A rózsaidénykor, oh te bájos lény, éjjel-nappal nyilvánosan idd a bort. Láttad, láttad szívrabló az ölembe, az ölembe? Te vagy, te vagy szemem, szemem fénye. Szempilláid nyilatól meglöve ég a szívem. Reszket a testem.»¹⁾

Nem ritkán török kifejezéseket használ a perzsa népdal: «Áldozatod vagyok, gyors lovas. A mint vágatsz, hozd el barátom. Jöjj, jöjj (törökül). Elmentem az ékszerészboltba, láttam egy pár gyűrűt. Barátom, jöjj, oh jer, jer» (törökül).²⁾

Egy török mondattal kezdődik egy népdal, mely Emin esz-

Goftem ke tenem goft pesz ez rûzi esend
Medsnân kunem vez sehr bîrûn kunemes

Ej jár merâ bâde bede

Bâde beendâze bede

Ez on herânzâde begir

Bê men helâlzâde bede

¹⁾ Faszl-e zemisztân be mej peresztân
Behâr o bosztân âmed.
Szâki bâ tsân
Tho mej binusân
Ke dsân dsânân âmed
Âmed nigâr in heme deghâr
In heme dselâl in delber
Mutrib tû bizen szâgi hincvâ
Rû kerde kezâ
Der faszl-e gol ej nigârâ
Mej bokhor rûz o seb âskârâ
Didi, didi be berem, beberem
Tûi, tûi nûr e beszerem beszerem
Zede tîre muzsegân del szuzân dârem
Ten lerzân dârem.
²⁾ Gorbânetem esâbuk szuvâr
Hemesû miri jârem biâr
Gel, gel
Reftem dukân-e zergeri
Didem dô tâ engusteri
Jâre men gel, âj gel, gel.

Sultán gyermekkori szépségét is megemlíti. «Mondtam, adj egy esókot kalácsütő felesége (törökül). Istenem, te légy az én barátom, te légy az én sötét éjszakám. Az II-Khán-kert utcájában (ott volt Emin esz-Szultán háza) Emin esz-Szultán öli az emíreket (azaz maga iránti szerelemre gerjeszti érzelmeiket).

Szemöldöke ijának szempilla nyila szívemen (májamon) talált, ő öl meg engem.»¹⁾

Törökül hívja egy népdal hőse magához az iszfaháni szépséget. «Iszfaháni ártatlanka Zele Szultán alattvalója. Keeses mozdatú. Állj, állj meg (törökül) ártatlanka. Asszony, állj meg, állj meg te ártatlanka» (törökül).²⁾

A szerelem legnagyobb foka, ha kedveseért vallását is otthagyja az imádó. Ez a klasszikus irodalomból jól ismert vonás gyakran előjön a perzsa népdalokban.

Tegnap nem voltál keblemen. Megyek, zsidó leszek. Engedelmes vagyok, te reád hallgatok Hanbale vagy igen (ha hanbale itt a sirázi szójárás szerint a. m. igen). Én a te áldozatod vagyok Hanbale.³⁾

Ugyanezt teszi egy szerelmes a dal szerint egy szép magus vagyis gebr fiúért. «Csodaszép tűzimádó fiút láttam. Elbagytam a hitet és a templomban foglaltam helyet. Új hitnek adtam át szívemet és nyakamba vettem az övet. Oh ezimborák, Istenemre mondom, csodálatos egy cserét csináltam.»⁴⁾

¹⁾ Dâdem bîr bûsze ver bîr bûsze ver zen burekesi bûsi
Khodâ jár e men to bûsi seb-e târ e men to bûsi
Râszt-e khijâbân bâgh e II-Khâni Emin esz Szultân umerâ
mikused (mikused).

²⁾ Abrû kemûnese muzsegân tîres ber dsigerem zed û merâ
Ma'szûme iszfahâne
Ra'jet Zel-esz-Szultâne
Gerden khûb ml dsûnbâne
Dûr, dûr ma'szûme

³⁾ Kari, dûr, dûr ma'szûme.
Di seb berom ne bûdi
Mîrem*) mîsem**) ja'ûdi
Mut' mut'e dsân Hânbâle
Men torâ gurbân Hânbâle.

*) mîrem a. m. mîrevem. **) mîsem a. m. mîsevem.

⁴⁾ Dîdem imrûz 'edseb moghbeese ra 'nâ
Gestem ez din ô giriftem bekilîszâ dsâi

Az erotikus perzsa irodalomban szokásos módon a kagylóba való gyöngy hintéssel rajzolja a szerelmi gyönyört. «Magas kastélynak vagyok én ma éjjel a vendége. Koldus voltam, de ma éjszaka szultán vagyok. Menj és jól (szó szerint részeg módra) készítsd el a helyemet. Mert ma éjjel gyöngyöt hintek én a kagylóra.»¹⁾

A kikapó babáját elég csipősen a közfürdőlepedőjéhez hasonlítja egy népdal hőse. «Mondjátok meg babámnak, hogy én többé nem vagyok a szeretője. Ne áruld a szépségedet, mert én nem vagyok a vevője. Te fürdőlepedő vagy és mindenkinek a vallán nyugsozól. Én senki fürdőlepedőjének nem vagyok az őrzője.»²⁾

A szójáték sokszor előjön a népdalban. Egy keresztyén leányról szól a következő népdal: «Oh te, kinek szokása és természete a szívszakítás. Törd össze a szívünket, hisz jó ennek a dolognak a vége. Szívrabló édes. Szívrabló lelkem. Mindennek, a mi eltört, lemegy az értéke.»

Csak a szerelmes szívének és a kedves bodor hajfürtjének nem. Holdam. Én holdam. Örült lett ez az én szívem, asszonyom. Csupa vér lett ez a szív, asszonyom. Ha a szerelmi búval megburátkozik a szív. Főlül akkor a vágy paripájára a szív. Holdam, holdam. Ha nem léteznék szív, hol tartózkodnék a jó barát. Ha nem lenne jó barát, mire szolgálna akkor a szív? Holdam. Én holdam. Tele vér lett ez a szív, asszonyom. Oh te, ki Jézus lehetű szívrabló keresztyén vagy.

Kivánom, hogy keblemre jöjj éjjel félelem nélkül (visszaadhatatlan szójáték a terszâi a. m. keresztyén és bi tersz âi a. m. félelem nélkül jöjj szavakkal). Szívrabló lelkem! Szívrabló lelkem! Én a te lábad fejéhez dörzsölöm nedves szemem. Te nedves ajkad

Deli bedin dâdem zunnâr begerden besztom
Ej refikân bekhodâ kerdem 'edseb szendâl.

¹⁾ Szer-e kaszr-e bulend mîhmûnem imseb
Gedâ bûdem vell szultânem imseb
Bîreû dsâi merâ mesztâne endâz
Ke dorâ ber szedof eskûnem imseb.

²⁾ Jârrâ bigûjid ke men dîger jár nejem.
Hokznet mefîros ke men khoridâr nejem
To leug-e hamûmî o bedos-e home kesz
Men leug-e hamûmî kesz negehâde nejem.

dörzsöld az én száraz ajkamhoz! Szívrabló lelkem. Örült lett ez az én szívem, asszonyom. Teli vér lett ez a szív, asszonyom.»¹⁾

Kérdi egy dalban hűtlen kedvesétől az imádója, hogy miért oly sápadt. «Oh zsarnok viszonyt felbontó kedves! Ki elraboltad a hitet és nem mutattál hűséget. Jer ide sápadt arcú úrhölgy? Jöjj ide fehér képű asszonság? Miért lett sápadt arcod? Utezádban ismerős vagyok, de szined elé nem juthatok. Véres szájú farkas vagyok, mely nem látta Józsefet. (Czélzással az ismeretes mohammedán legendára). Jer ide sápadt arcú úrhölgy? Jöjj ide fehér arcú asszonság? Miért oly sápadt az arcod?»²⁾

Az udvarlóját sokáig türelem próbára tevő leányhoz így szól egy dal: «Oh barátnóm (illetőleg kedvesem), te tudod, hogy kegyet-

¹⁾ Ej onke bedel sikesztenet 'adet o khüszit
Bisikon dele nu ke äkhir-e kâr niküszit
Delber dsân Delber Dsân

Herese sikeszteszt gojmetes misikened
Ellâ del-e 'üsek o khem turrei düszit
Mâh-e men! Mâh-e men!

Medsnûn sode in dele men khânnum
Por khân sode in del-e men khânnum
Ger baghame 'esk százkâr äjed del
Ber merkeb-e ärozû szuvâr äjed del
Mâh-e men. Mâh-e men.

Ger del nobûd kudsâ veten százed düszit
Ver duszt nebâsed beese kâr äjed del
Mâh-e men. Mâh-e men.

Medsnûn sode in dele men khânnum
Ej delber 'Isza nefesz terszâi

Khâ'hem heberem solâ to bi tersz âi
Man bor kef-e pâjet düde ter szájem
Tho bar leb-e khosk-e men leb-e ter száji
Delberdsân

Medsnûn sode in dele men ej khânnum
Por khân sode in del-e men ej khânnum.

²⁾ Ej jár dsefâ kerde o pejvend burride
Din buride vefâdârî o 'ahd i tû nedide
Biâ khânnum szefide, biâ klanum szefide.
Cserâ renget peride

Der kâ-je to ma'rûfem vez rû-je to mohrûm
Gorg dehen âfide ve Juszûfra nedide
Biâ khânnum szefide, biâ khânnum szefide.
Cserâ renget peride.

lenségedet türom. Mikor remélhetem a veled találkozást? Meddig vetsy még tüzet kebábbá sült szívemre.»¹⁾

Még Khizr próféta sem él oly boldogan az élet forrásának a vizével, mint a boldog szerelmes. «Nem él oly jól Khizr az élet vizéből, mint én.

Ki a te szépségedre vágyva, élve tűzben-vízben vagyok. Tegnap setét éjjel jöttél, igen izlésemre való voltál. Szétszórt hajjal jöttél, igen tetszőssé tetted magad.»²⁾

Egy dalban így mentetgeti magát a leány, hogy állhatatosan követi őt a szeretője.

«Ha 'Ebbasz bele nem egyezik, mit tegyek én? Ha nem tágít tőlünk, mi tevő legyek?

'Ebbasz lelkem, 'Ebbasz kuszált hajfürtű 'Ebbasz. Oh 'Ebbasz! Én neked áldozatod vagyok 'Ebbasz.»³⁾

Felsorolja egy dalban a szerető, hogy mit vásárolt szép babájának. «A mint szemeidet megláttam, szurmét (szemfestéket) vettem számodra. Szemöldökeidet megpillantva, fekete festéket vásároltam neked.

Mihelyt meglátám füleidet, mindjárt függőt vettem számukra. Hajfürtjeidet meglátva, fésűt vettem nekik. Megpillantva szép kezeidet, karpereczet vettem számodra.»⁴⁾

¹⁾ Ej düszit tû midânî
Hesztem bedsefâ-je to
Tâ kej betevânem bûd
Ummide legâ-je*) to
Tâ kej to zenî âtes
Ber gelb-e**) kebâbe men.

*) legâje a. m. lükájet.

**) gelb a. m. kalb.

²⁾ Kheizr ze âb-e zendâgi khos ne zijed esenân ke men
Kez hevesz-e dsemâl-e to zende der âb o âtesem
Dî seb seb-e târ âmodi khejli meze kerdi
Bâ zolf-e perisân âmodi khejli meze kerdi

³⁾ 'Ebbasz ke rizâ nemised*) men ese kâr kunem
'Ebbasz, 'Ebbaszdsân, hej 'Ebbasz zolf e perisân hej 'Ebbasz
Men torâ kurbân hej 'Ebbasz.

*) nemised a. m. nemiseved.

⁴⁾ Csesnâtrâ ke didem szurme berât kheridem
Abrûtrâ ke didem veszme berât kheridem
Gosâtrâ ke didem gosvârs berât kheridem

A hova csak akarja, oda esábithatja őt az imádottja. «Pányvát vetett a nyakamba a barátom. Oda vezet engem, hová a kedve tartja. Hol a mecsetbe, hol a keresztény zárdába (illetőleg kocs-mába) visz.

Mindenhová elvezet engem, hová csak akar.»¹⁾

Az ajtó és a szobafalat hívja tanukul a szerelmes, hogy nincs neki mással viszonya. «Az első nap, mikor én megláttalak, már akkor mondtam. Ez az, ki elsötétíti majd napomat (azaz szerelmi bútt hoz reám).

Ne hallgass reá édesem, hogy kivüled van nekem más szeretőm. Vagy hogy én éjjel-nappal egyébre gondolok náladnál. Ha azt mondanám is, hogy nem törődöm veled. Ajtó és fal tanuskod-nának, hogy az nem úgy van.»²⁾

Ékszernek nevezi egy népdal valószínűleg czélzással a leány nevére a szép kedvest. «Ebből az utcából elvinni az ékszeremet. Annyi mint handsárral összevagdalni a májamat. Lelkem ékszer! Lelkem ékszere!

Én magamon kívül vagyok az ékszer miatt. Mert erős kezétől nyomorult (szó szerint lerombolt, romba dőlt házú) vagyok. Lelkem ékszer. Lelkem ékszere. Ittas, bolond vagy te ékszerem. Igen bájos vagy te, ékszerem.»³⁾

Zolfátrá ke didem süne berát kherideni.

Desztátrá ke didem desztbend berát khorideni.

- 1) Reste ber gerdenem ofgonde dúszt
Mikosed her dsá ke kháterhái úszt
Geh bedeirem gá*) meszdsed mikosed
Mikosed her dsá ke kháterhá i úszt

*) gá a. m. gáh.

- 2) Rúze-evvel bedidemet gofem
Onko rüzem szíjeh kuned in eszt
Mesineü ej dúszt ke ghejr ez to merá jari heszt
Já seb-o rüz bedsüz fekr-e to em kári heszt
Ger begüjem ke merá bá-to kári niszt
Der o divár geváhl bedohed kári heszt.

- 3) Ez in küese bi-bürden ziveremrá
Ze khendser páre kerden dsigeremrá
Ziverdsán, Ziverdsán! Ziverdsán, Ziverdsán!
Men ez deszt-e Ziver háll nedárem
Ke ez deszt-e kahr es khánekerábem
Ziverdsán Ziverdsán!

Sárguló arczára hivatkozva így esdekel egy dalban a szerel-mes. «Te raboltad el tőlem a szívemet, oh te hamis angyal. Elvit-ted és kinek adtad tegnap a kezébe, te tiündér. Holdarczú lélek, gyarapító szívrabló, rosszul vagyok. Szívem rablója, fejem koro-nája. Egy pillanatra jöjj a keblemre! Tekintsd ezt a sárga arezo-mat. Gyógyítsd meg fájdalmamat.»¹⁾

Valami babonára czélez a következő kissé homályos népdal. «Az én barátom zsebkendője elveszett a rózsafa alatt. Halálom láttad. Ne jöjj, ne jöjj. Ágról ágra szállva zajong (sic) a csalogány. Halálom láttad. Ne jöjj, ne jöjj.»²⁾

A szerelem nem könnyű dolog. «A gránátalmafa tetején áll a nap. A szerelmes zavartan tétován álldogál az utcában. Azt mondják, könnyű a szerelmeskedés.

Ne szerelmeskedjél, mert az gyógyszer nélküli fájdalom. Oh bolond, oh szerelmes, mondd, de igazad van. Ma nem tudom, hogyan jöttél a kezembe. Hogy kora reggel részeg fejjel jöttél. Ha a szívem vérét iszod is, nem adlak ki a kezemből. Mert szívem vére utján jutottál a kezembe. Oh bolond, oh szerelmes, oh szív-rabló, oh fejedelem. De igazad van, mondd.»³⁾

Ziver meszt o melengem

Ziver khejli kasengem

- 1) Del tú ez men bördi ej sokli szeris!
Burdí beki hiszepordi deszt peri dús
Mehliká delrubá dsán fezá gostem musewes
Del ber-e men fads-e szere men.
Lehze to biá der ber-e mon
Nezer benemá ber in rúkh e zerden
Bekun dermán in derdem.
2) Desztmál-e járem goum sod zir direkht-e gol
Merg-e men didi. Nái! Nái!
Sákhe bésákhe bend sode dsih*) dsih mizened bolbol
Merg-e men didi. Nái! Nái?

*) dsih a. m. dsigh vagy dsikah elamor Vullers I. 546. l.

- 3) Aftáb beszer-e direkht-e gol bendáne
‘Asek beniján küese szer gerdáne
Merdom mögüjend ‘aseki aszáne
‘Aseki mekon ke derd bi dermáne
Aj válih aj bálíh*) vell hakk dári bagú
Inrúz nedánem beese deszt ámedei

*) bálíh a. m. válih.

A szeretett lény bájait a költészetből jól ismert hasonlatokkal rajzolja a perzsa népdal. «Kellemét három dolog lopta el két ajkadról. Egyik az élet, a második Zemzem, a harmadik a Keuszer vize. Három dolog részes két hajfonatod jó illatában. Az egyik a szellő, a másik a mosusz, a harmadik az illatezert füstölő. Varázslattal hármat raboltál te el a holdtól, a huritól és a peritől.

Az egyik a szépség, a másik az arez, a harmadik a termet.»¹⁾

Hasonló felsoroló modorban van tartva egy másik népdal: «Ézer szolgálad neked alakod, arezod és képed. Az egyik olyan mint a ciprus, a második mint a rózsa, a harmadik meg mint a hold.

Egy esőkhán három dolgot adj nekem a két ajakról. Az egyik a rübint, a második pisztáz, a harmadik a cukor. Három dolog nedves szerelmi búdban a szem víztől. Az egyik a takaró, a másik a párna, a harmadik az ágyiruha.»²⁾

Az igazi szerelmes, mondja a dal, nem törődik a rendőrséggel. «Kedvesem szeretője vagyok én, mi közem nekem a hitefenséghez és a hithez.

Nekem a vele való egyesülésre szomjazónak mit ér az élet forrása?

Imádoztam ajkán találok én fel az élet jelét. Aztán, oh én lelke, mit törődjek én a lelketlen rendőrséggel (az eredetiben a francziából vett police szó van használva).

Koz eyvel bándád meszt ámedei
Ger klüne delem khori ze desztet nedihem
Zirā ke bekhum-e del beleszt ámedei
Aj válih, aj bálil
Aj delber aj szeryer
Veli hakk dāri bugū.

¹⁾ Letáfet ez dó leh-e to rebūde eszt sze esiz
Jeki hejāt o dovom Zemzem á*) szevom Keuszer
Be bāje khos ze dó zólfet sze esiz behre berend
Jeki neszim dovom esehre-vo**) szevom pejker.

²⁾ Hezār bende torā heszt kedd o 'ariz o rū
Jeki ese szery-o dovom esūn gol o szevom ese ķemer*)
Merā sze esiz behekhs ez dó leh jeki būsze
Jeki agigo**) dovom piszte-vo szevom seker
Sze esiz ez ghem-e 'esket beāb-e dide derend
Jeki lehāf o dovom bāles-o szevom beszter.

*) ķemer a. m. ķamar. **) 'agiga. m. 'akik.

A szerelem megöltje vagyok én, mi dolgom van nekem a kerületi rendőrfőnökkel? Az ő tönkretettje, bukottja vagyok én, mi dolgom van nekem a törvényszéknél?»¹⁾

Az esőre hajló borus idő, mely igen alkalmas a titkos összejövetelre, több dalban előjön: «Felhős éjszaka van, eső lesz. Az iszfaháni lövezető fog eljönni. Lövezetők, esendesen hajtsatok. Mert holnap az a fényes hold fog felkeresni.»²⁾

Igen sok dalban kedvesét hívja magához a szerető. «Én a szemöldök nyílásainak a kezétől féltemben nem merek mindenfelé járni. Jöjj el sétáló ciprusom. Te vagy az én lelke nyugalma. Jer ide bimbószájum. Te vagy az, a meddig csak fennáll a világ. Micsoda óh szépség ez a sok harag és erőszakosság? Mi annak az oka, hogy nem esik meg rajtunk a szived? Jöjj, te vagy az én ragyogó holdam s te léssz az én szépek királyom, a meddig csak a világ világ lesz.»³⁾

Egy együgyű kis dalban csirkének van nevezve a szerető. «A csirke mely az enyém s melyé én vagyok. Még nem lett reggel

- ¹⁾ 'Aseke jārem merā bā kofr o imān ese ķār
Tesne-je veszlem merā bā esesmeje hejvān ese ķār
Ez leh-e dsānān hemi jābem nesāne zenidegi
Pesz merā ej dsān-e men bādsāne bādsānān polisze ese ķār
Kust-eje 'eskem merā bā sehneje denron ese ķār
Mufiesze unem merā bā zemreje-divān ese ķār.
- ²⁾ Sebe ābreszt o bārūn khāhed āmed
Dsolu-dār e szipāhūn khāhed āmed
Dseleū dārūn ke lengerdār bārānīd
Ke ferdā māl-e tāvān khāhed āmed.
- ³⁾ Men ez deszt-e komāndārān-e ābrū
Nemi ārem guķer ķerden beher szū
Biā szery revānom
Tūi ārāme dsānom
Biā gonese dehānem
Tū bāsi
Tā dsehān bāsed tū bāsi
Nigūrā in hemo ķahr o ghezeb esiszt
Delet ber mā ne mi szūzed szebeeb esiszt
Biā māl tūbānem tū
Sāh klūbānem tū bāsi
Tā dsehān bāsed tū bāsi.

s már is kimegy az utcára. Mert nem bántom én a holdat, azt a kutya apját nem sértem én.»¹⁾

A tervbe vett utazásnak elhalasztására vagy arról lemondásra szólítja fel a választottját. «Te láttad, hogy mit tettem szerelemből. A bor elfogyasztása után lelkemet dobtam oda ajándéknak. Nem hagyok fel a kereséssel, míg csak el nem érem a kívánságom. Vagy lelkem egygyé lesz kedvesemmel vagy kimegy lelkem a testemből.

Oh holdhoz hasonló arcú, lelkem a te váltság díjad. Hagyj fel ezzel az utazással?»²⁾

Suját fejét ajánlja fel ajándéknak kedvesének, ha az öt éjszaka meglátogatja. «Ha éjjel hűségéből hozzám eljön. Én fejemet vetem úti ajándékként eléd. Ragyogó holdam jobb vagy te a lelkemnél, te vagy az én szívablóm.

Én a ki örült lettem, szépem. Óh szépség, vér borította el az én szemeimet. Nem neheztelek én, hogy másokkal barátkozol. Mit tettél én velem, hogy azt tegyed ő velem?

Óh szellő, tőlem a tehetetlentől menj egy időre a rózsás kert felé (kedvesét nevezi rózsás kertnek). Szívabló! Szívabló! Köszöntsd őt nevében és mondd meg neki, hogy őh te, kinek a világ lelke a váltság díja. Szívabló! Szívabló? Fényes holdam jobb vagy te a lelkemnél. Te vagy az én szívablóm.

Én megörültem, szépem. Tele vér lett a szemem, bájos alak. Mit vétettem, hogy így lealazott engem az ég. Két szememből könnyárt ontatott az ég. Egy tanácsot mondok neked, jól vigyázz. Ne tedd oly nyomorulttá és ne alacsonyítsd le úgy, mint engem, a szeretődet. Óh szívabló! Szívabló! Ne bántsd a szívét, te ezüsttestű. Ne égesse őt úgy, mint engem a szerelmi

¹⁾ Dsude mál-e men men mále dsúde
Hálá szobhi nesode mired bekúese
Ke kemer nemizáredem men
On szegpeder nemizáredem men.

²⁾ Der 'álem-e mehebbet didi ese kár kerdem
Ba'd ez szeporden-e mej dsáná neszár kerdem
Deszt ez teheb nedárem tá kám-e men berájed
Já dsán reszed bédánán já dsán zi ten berájed
Ej meh-líká ruhí fedá!
Terk in szefer kun.

bü. Ragyogó holdam lelkemnél jobb vagy, te vagy az én szívablóm.»¹⁾

Az eltávozó kedves derekára kötött kendőből kíván magának szemfedőt a szerelmes. «Idegenbe menve fordulj arczoddal hazád felé. Derekad kendőjéből csinálj nekiünk szemfedőt. Legyek én a te külföldre menésed áldozata. Fehér nyakad áldozata legyek.»²⁾

Sóhajtozik, hogy nehezen megközelíthető az ő szépe. «Te a várban vagy, én pedig a vár lábánál. A te ajkad, fogad és szemed

¹⁾ Ger sebi ez veffá biál berem
Men neszár-e rehet nemájem szerem
Meh enverem ze dsán bihterem
Tú delberem
Men ke medsnún sodem nigará
Dide por khún sodem nigará
Nerendsem ke bádigerán khú kunl
Tú há men ese kerdi ke báú kunl
Ej szebá jekdemí ez men náteván
Guzer kun zemánt szú-je Golisztán
Delber! Delber!
Szelám-e men zár bervej reszán
Bugú ej fedá-je tú dsán-e dshán
Delber! Delber!
Meh enverem ez dsán bihterem
Tú delberem
Menke medsnún sodem nigará
Dide por khún sodem nigará
Ese kerdem ke kh'árem nemúdi felek
Szirisk ez dő esesnem kesúdi felek
Kunem in neszihet bédán zinhár
Mekon 'áséketrá esú men kh'ár o zár
Delber! Delber!

Morondsán delesrá to ej szimten
Mebádá beszôzed zighem hemesú men
Meh enverem ze dsán bihterem.
Tú delberem.
²⁾ Beghurbet mirevi rú der vejen kun
Ez on sale keddet márá kelen kun
Bekhurbüne*) gheribi reftenet sem**)
Bekhurbün-e belub-e gerdenet sem,

*) ghubán a. m. kurbán.

**) sem a. m. sevem.

áldozata vagyok. Te a várban ülsz rózsabokor mödra. Én csalóként lábadnál hallatom panaszom.»¹⁾

A szerelmes a dalban, mint már párszor előjött, kedvese vevőjének nevezi magát. «Én vagyok a te rubint ajkad vevője. Ha nem vagyok szerelmes, megölni való vagyok. Ha nem vagyok szívvél lélekkel szerelmes, égjek el mint a fáklya a pusztaságban.»²⁾

Könnyeivel írja fel egy dal szerint a szerető, hogy kedvesének helye üres. «Minden tartományban hova csak mentem, minden irányban a merre csak utam vettem, szemeim vizével irtam fel, hogy kedvesem a te helyed üres.

Jó dolog saját szemmel látni a tulipánarcúkat. Mit ér, ha az ember másoktól hallja leírásukat. Az őz fut a pusztaságból és bög. Találomra mit ér futkosni a vadásznak?

Kelímhez így szólék, fogadj fel engem szolgáltnak. Felelte, hogy öreg rabszolgát venni mi haszon.»³⁾

A köznapi élet apró eseményeiből veszi tárgyát sok népdal. «Két szemével a búzát tisztította. Meglátva engem megtöltötte a vizipipát. Kinyujtottam két kezem, hogy megcsókoljam ajkait. Elfordítá fejét és a kertbe fordult.»⁴⁾

Egy népdal a moszlimek legkedveltebb szerelmi történetjéről.

¹⁾ To der kal'e o mon der paj-e kal'e
Beghurbân-e leb o dendûn o helge
Tò der kal'e nisîni khormen-e gol
Menek pajet benâlem hemesû bolbol.

²⁾ Leb e Fel-e torâ men musterijem
Eger 'âsek nebâsem kustenijem
Eger 'âsek nebâsem bodel o dsûn
Beszûzem meszle mestal der bijâbûn.

³⁾ Beher djâr ke roftem beher esemen ke reszidem
Ze âb-e dide nevistem ke jár dsâ-je to khâliszt
Diden khos eszt la'le rukhouâ boesem-e khîs
Tarifesân ze ghejr sînîden ese faide
Ahû ze dest nîreved o nâre nîzenel
Szejjâde bi vâkif deviden ese faide
Goftem Kelimrâ begholâmî kebûl kun
Goftâ gholâmî pîr kheriden ese faide.

⁴⁾ Dò esemânes ke gendum pâk mikerd
Merâ midîd o kalijûn esâk mikerd
Dò deszt kerdem ke lebânes bebûszem
Szeres keds kerl o mejl ber bîgh mikerd.

Juszuf és Zalikha történetére ezéolvva így szól. «Legyek én Isten szerelméért a te váltság díjad oh tolvaj! Ezerszer mentem Egyiptomból Kanaan felé. Zulejkham szemein kívül semmit sem láttam az útban.

Mondd meg Jákobnak, hogy Egyiptomban láttam ugyanazt a Józsefet, kit te elvesztettél. Isten szerelméért legyek én a te váltságdíjad oh tolvaj!

Oh Istenem Zulejkha meghal a te kedvesed (eziz a modern perzsában a. m. barát, kedves itt József később elnyert méltóságára is ezéolv), Józsefednek teste nem állja ki a börtönt. Isten szerelméért legyek én a te váltságdíjad oh tolvaj!»¹⁾

Egy másik meglehetősen magas színvonalú dalban együtt találjuk említve Juszúfot, Zulejkhat és a szerelmes nő keleti példaképét Lejlâ-t. «Tetőtől talpig én a te irántad való hűség áldozata vagyok. Meddig gyakorolod még te a hűtlenséget és megbizhatatlanságot édesem?»

Mindenki legyen állandóan a te lábaidnál. Meddig ez a vérontás mutass már egyszer kegyelmet. Hogy egyszer szerencsém lehessen hűségedhez. Ha meglátta volna Jákob állad gödröcskéjének kútját, abban a pillanatban érted odahagyta volna Józsefet.

Szépségére nézve nem jobb náladnál Lejla. Nézd, hogy miattad oh bálvány szépség Medsnûn lettem (vagy megörültem). Légy hozzám kegyes te kiért váltságdíj az én lelkem. Nyisd meg füleidet végre tanácsom befogadására.

Hadd halljak pár igét ajkaidról? Hogy végre elnyerhessem hűséged ígértét. Tekintsd, hogy mimódon távozott el szemeimről az álom. Szerelmedért a te erőszakos kegyetlenségem miatt.»²⁾

¹⁾ Sevem fedâjet men ez berâjet ellâhi ej duzd
Hezâr mertûbe roftem ze Meszr dsâneb-e Kerân
Beghejr esem-e Zulejkhâ keszi berâh nedidem
Sevem fedâjet men ez berâjet ellâhi ej duzd
Bejakûb lugû ke der Meszr didem
Hemân Juszûtrâ ke gom kerde bûdi
Sevem fedâjet men ez berâjet ellâhi ej duzd
Ellâhi Zulejkhâ 'ezizet bendred
Ten-e Juszûfet thâb-e zendân nedâred
Sevem fedâjet berâjet ellâhi ej duzd.

²⁾ Pâ tâ szer-e men ender gorbân-e vofâ-e to
Bi 'ehd o vefâtrâ tâ kej to kunî dsânâ

Igen ritkán a férfi szépség dicsőítésével is találkozhatni. («Unokatestvér dédelgetem a te szűk szívedet. Szeretem a te csipkés hétszínű felöltödöt (kebá). Hétszínű csipkés öltöny van rajtad. Három miszkál (mérték) arany a te gyűrűd. Abban az órában, mikor leülsz a gyülekezetben, három nővér a te fejed áldozata» (t. i. lesz).¹⁾

Egy másik népdal így magasztal egy szép fiút, illetőleg az irányában táplált szerelmi bűt így rajzolja. «Annak a két hetes holdnak távolléte miatt újra feléledt a lecsillapult fájdalom. Nézem annak a fiúnak az alakját. Nincs a szívnek orvossága, mi tevő legyek?»²⁾

Panaszkodik egy népdalban a férfi, hogy bármit vesz is neki, nem tetszik az a kedvesének. «Dolgom van az aranyművesek bazárjában. Az első boltban jó barátom van. Fáradságosan elmegyek a bazárba, fátyolt veszek s nem tetszik az neked. Fájdalmasan elmegyek a bazárba felsőnadrágokat veszek számodra.

Szerhájé hemo khelkán mádmá be pá-je to
Khún riz sevl tá kej rehm i to nemá ber men
Tá bú bikerem dsáná ber ked-e ve fá-je to
Jakúb eger midid onesáh-e zenekhdánet
Endakhtí Juszufra onlehze bodsáje to
Der haszn-e to bi járá Lejli ne ezán behter
Benger ke sudem ej bot Medsnún ez heráje to
In pend-e merá ej dsán gús kun to dami ákher
Lutfi to nemá ber men dsánem befédáje to
Izhár bekun ákher jok nukte ez án lebhá
Tá felz bijábem men ez herf e ve fáje to
Benger ke eseszán refto kh'áb ez ber e esesmánem
Ez 'es'k-e to oj dsáná der dseúr o dsefáje to.

- 1) Piszter 'amann' delo tenget binázem
Kebá i csit o heft renget binázem
Kebá-je csit o heftreng der ber e to
Sze miszkál tilá engusteri-to
Hemún szá'tet ke der medslisz nesúni
Sze-tá kh'áher begurbún-e szere to.
2) Ze hedsro esesm-e onmáh-e dó hefte
Szori dáred belá der kh'áb refto
Szuret-e on-piszter nezáre kunem
Niszt dermán-e del ese esáre kunem.

s neked nem tetszenek. A bazárba elfáradok inget veszek s nincs inyedre».³⁾

Kéri kedvesét egy népdalban a szerető, hogy ne készítse el a vizipipát, mert megégethetné szép kezeit. «Két félig részeg szemed áldozata vagyok. Te ne készítsd el a vizipipát, mert megégeti a kezedet. Ne tölts a vizipipára, mert az nekünk tiltva van. Két kristály fehér kezéd áldozata vagyok».³⁾

Igéri egy népdalban a szerelmes, hogy meddig csak ezüstje lesz, nem lesz kedvesével szemben fukar és pénzért veszi a csókot. «A meddig neked csak lesz csókod, elveszem én. A míg csak az ezüstben tart, szórom én azt.

Azt akarom te légy az én barátom, barátom. Felvigyázom, felvigyázom te légy. Elválásod miatt panaszom van reád szívemben. De jelenlétedben néma (szószertint nyelvetlen) vagyok. Óhaj-tásom, te légy az én barátom, barátom.

Oltalmazom, védöm te legyél. Ha a magas égbe feljutok. Attól kérdezem én majd meg, hogy ez vagy az hogyan is van. Akarom, te légy az én barátom, barátom. Az én szolgálóm, szolgálóm.»³⁾

- 1) Bebazár zergeván men kári dárem
Bedukún e evveli men jári dárem
Bebazár mirevom bedordmendi
Ke esáder mikherem nemipeszendi
Bebazár mirevom bedordmendi
Ke esakhesur mikherem nemipeszendi
Bebazár mirevom bedordmendi
Ke piráhen mikherem nemipeszendi.
2) Begurbún e dó caesm-e nin mesztet
To kaliún esák mekon miszázéd desztet
To kaliún esák mekon ber má herám eszt
Begurbún-e belúr-e her dó desztet.
3) Torá tá búsze básed mí szitánem
Merá tá nukre básed mí fisánem
Mikh'áhem járe men jár e men to bási
Nigeh dár-e men dár-e men to bási
Sikájet dárem ez hedsr-e to der del
Velikín der húzúret bí zobánem
Mikh'áhem jár-e men jár-e men to bási
Nigehdár-e men dár-e men to bási
Eger desztetu reszed ber esorkh-e geridún

A kertbe kósárral kezében induló leánynak így udvarol a népdalban a legény: «Oh te kékszemű leány. Kosarat tartsz kezében és a kertbe szándékozol menni. Vedd fel kosaradat a kezembe és jőjj a mi kertünkbe. Űlj a kezembe s nézz a szemembe.

Ah te leány, ki összepakolva holmid útra készen állsz. Fátylad alatt rózsacsokorral bírsz. Adj fátylad alatt nekünk egy csókot. Ezer fájó szívű imádód van neked.

Hej miért makaeskodol te leány. Miért vágod úgy félre fejedden a sapkácskádát. Sapkádat fejedről egy művésznek adtam. Nem tudom én, hogy török volt-e vagy perzsa. Óh te leány, ki az Úr gazellája vagy. Ha száz évig maradsz is életben, az én birtokom léssz.¹⁾

Az uteza nagy szerepet játszik a perzsa népköltészet termékeiben. «Ne menj azon az utezán, mert az hosszú egy uteza. A mesetbe ha mégy imának az ideje van. Azon az utezán, melyen elejétől végig járok én, sárga rózsá nyomában megyek én.»²⁾

A Perzsiában oly gyakran pusztító pestis vagy kholeráról így szól egy népdal. «Van több panaszom a pestis miatt. Megölt az

Ez ű puszem ke in esün eszt án esün
Mikh'áhem jár e men járe men to hási
Peresztár-e men tár-e nen to bási.

- 1) Hejá dokhter ke esesü e-zágh dári
Szebed ber deszt o mejl ber báh dári
Szebed deszt gir o mejl ber báh-e má kon
Szer-e desztem nesin o szelj e má kon
Hejá dokhter ke bár beszte dári
Bezír-e esáderet goldeszte dári
Bezír e esáderet jok búsze má de
Hezárún 'áseket del khaszte dári
Hejá dokhter eserá leds mikuni to
'Arakesin ber szeret kedš mikuni to
Arakesin-e szoret dádém benákkás
Nemidáném ke turkeszt já kizilbás
Hejá dokhter ke áhú-je khodái
Eger szed szál bemáni mál-e mái.

- 2) Ez on küese morev küese deráz eszt
Bomeszdsid mirevi vejt e nomáz eszt
Ez on küese ke szer fá szer revem men
Bedumbál-e gole zerd revem men.

ennyi ezer istenes embert. Először Germszirt kereste fel. Minden lakóját foglyul ejté annak a falunk.

Másodszor Gezen városát látogatta meg. Tíz tevékeny embert ölt meg ott és két asszonyt. Ardesztánban számtalan népet pusztított el. A nép, a felnőttek és a kicsinyek közül.

Urre és Tameben csupa istenfélő emberek laknak. Urre és Tamebe nem ment el a pestis.

Behatolt Tarkba és környékébe. Megölte a nemes cipészeket.¹⁾ Rise minden lakóját megszomorította. Felét az ottani lakosoknak föld alá tette.

Betört Mezze és környékébe. Megölte Szebz-'Alit és Kelb-'Alit.²⁾

Igen sokszor hallhatni Perzsiában egy népdalt, melyben a szerető macskának van nevezve. A macska különben a régi indek-

¹⁾ Az eredetiben geve-kesá illetőleg egyesben geve-kes az akire a közfürdőbe menetelkor a lehuzott cipőket bizzák, geve kes is, cui pedibus excalecatis caleci traduntur Vuilers II, 1066 l. The person in whose care the shoes (in a public bath etc.) are given. Steingass A Comprehensive Persian-English Dictionary (Lond. 1893) 1109 l. Itt úgy látszik egyszerűen cipészt jelent.

²⁾ Dárem esend gile ez deszt-e vebá
Kuste eszt esendin hezár khelke khodá
Evvell bár ámode eszt ber Geru szír
Khelge*) on dehrá heme kerde eszír
Dojom bár ámode eszt sehre Gezen
Kuste eszt deh merd-e kári o dö zen
Kuste ez Ardesztán khelge bisumár
Ez enűsz vez sikhár vez kibár
Urre o Táme heme merd-e khodá
Urre o Táme nerefteszt in vebá
Várid Tarq o meháles geste eszt
Geve-kesá**) nedstbi kuste eszt
Khelge rise rá heme ghamnák kerde
Niszfo án khelká bezír-e khák kerde
Várid Mezze vo meháles geste eszt
Szebz'ali o Kelbalirá kuste eszt.

*) khelg a, m. khalk

**) Geve-kesá a, m. geve keshá a perzsa többes há a társalgási nyelvben többnyire á-nak hangzik (i preobladajusesim okoncsaniem jav-lajetszva á=há) Zsukovszkij Materialy dlja izucsenija perszidszkih Nar-jocsij (Szent Pétervár 1888) 212 l.

nél is egyértelmű volt a szeretővel. Ezen a macska (márdsára) szó kétértelműségén alapszik a Katha Szarít Szagara mesegyűjteménybeli szójáték, midőn a Gautama szent ember feleségét Ahalját elszerető Indra isten macskává változik. «Abban a pillanatban (t. i. mikor a férjet Gautamát meglátta) félelmében macskaalakot öltött magára Indra. Ki áll ott, kérdezte aztán Ahaljától Gautama.

Ez itt csak egy macska (vagy szerető), így felelt az prakrit nyelven, férjének nem egészen titkolva el az igazat.

Igazán, ez a te szeretőd, így szólott erre nevetve a böles.»*)

«Simaszörű macskám van. Elmegy a mennyasszony házába. Elhozza a kakas csirkéit. Jöjj szivrabló, dédelgetni, szeretgetni foglak. Bizalmasod leszek.

Megszabadítlak, kiszabadítalak a bűbánt kötelékeiből. Jó barátod leszek. Macskám van fényes szörű. Elmegy Irák városába. Hoz onnét lámpaféleket (vagy lámpához valókat). Jöjj szivrabló, dédelgetni, szeretgetni foglak. Bizalmaskodom veled. Megszabadítlak a bűbánat békítől. Szerető barátod leszek.»**)

*) Mārjārarīpaṇ cakre ca bhayāt Indro'pi tatksanaṃ
Kaḥ sthito'tra itī so'priechaḥ Ahalyam atha Gautama
Eso thio kṛu majjāo ity apabhrasṭhavakryā
Girā satyānurodhinyā sā taṃ pratyabravīt patiṃ
Satyam tvajjāra ity uktvā vihasan sa tato munih
Katha-Sarīt Sagara ed. Brockhaus (Lipese 1839) 237 l.

**) Gorbo dārem ese malūsz
Mired ¹⁾ khāno je 'arūsz.
Mlārod dsūdse i khorosz.
Delber biā nāz nāz nāzet kunem
Hemrāzet kunem
Ez geid-e²⁾ ghem bāz bāz bāzet kunem
Dem szāzet kunem.
Gorbo dārem ese borākh³⁾
Mired sehreje Erākh⁴⁾
Mlārod eszbāb-e eserākh⁵⁾
Delber biā nāz nāz nāzet kunem
Hem rāzet kunem
Ez geide ghem bāz bāz bāzet kunem
Dem szāzet kunem

¹⁾ mlārod a. m. mlāroved, ²⁾ geid a. m. kaid, ³⁾ borākh a. m. burāk.
⁴⁾ Erākh a. m. 'Irāk a k hās ejtése elég gyakori. ⁵⁾ eserākh a. m. esirāgh tehát ghain helyett kh.

A dervisről, kit a néphumor szokásos hu, hu, ő, ő (azaz Isten) felkiáltásáról hu-babának nevez, szól egy széltében énekelt népdal. «A barátság rózsájának kinyílásától (szó szerint felkelésétől) esupa fény a mi vendégségünk.

Hozz bort, a bárfa és a tamburin hangjai mellett. Jöjj hubaba! Jer hubaba. Én azt láttam a dervisgyerek tulajdonságaiban, a mit Mózes látott a sinai hegyi tűzben. Jöjj hubaba! Jer hubaba! Jer hubaba, hubaba, hubaba! Derekad kendője hubaba! A pázsit szőnyege letaposva lett a lábától. Annyi tudós és tudatlan perdült ott a tánczra. Egy rózsafa van házunk közepében (a dervis gyereket érti a rózsafa nevezet alatt). Termete előtt eltörpül a kert eziprusainak a magassága. Jöjj hubaba! Jer hubaba! Hubaba, hubaba. Turbánod fonata kubaba.»¹⁾

Nagy nényének szivtelenségét így rajzolja egy népdal hőse. «Lelkem, nagynénem az ajtóban állok. Sültre és kenyérre éhezem. Vesd meg az ágyam, hadd aludjam. Az ágynak ninesen matrácza. A nagynéne erre így felel.) Az éj kezdetén nines semmi dolgom veled.

Beggel majd kihuzom én a sirból az apádat» (perzsa káromkodás.)²⁾

¹⁾ Ez thālet-e gol-e muvāt bezm-e mā por nūr
Biār hāde de āvāz-e barbūt o tembūr
Biā hūbābā! Biā hūbābā!
Men ez semājl-e dervis beese ön didem
Ke did Muszā-je 'Imrān der tedsellī-je fūr
Biā hūbābā! Biā hūbābā
Hūbābā! Hūbābā! Hūbābā!
Sāl-e kemeret kū-bābā!
Biszāt-e szobze leked kūb kod bepā-je nosāt
Ze beszke 'arif o 'āmmi berekšz berdseszt end
Biā hū-bābā! Biā hū-bābā!
Jekl direkt-e gol ender mijāne khāneje māszt
Biā hū-bābā! Biā hū-bābā!
Hūbābā! Hūbābā! Hūbābā!
Risteje szoret kū-bābā!

²⁾ 'Ammedsār der helge bābem
Gesne i nūn o kobābem
Rakht-e kh'āb blendāz bekh'ābem
Rakht-e kh'āb dōsek nedāred
Szor-e sūm kāret nedārem
Dem-e szobh āgāet der ārem.

Egy európai leányra, ki 1889-ben az akkori rendőrfőnök gyermeke volt, alkalmazták a következő gunydalt, Lejlának keresztelve el őt. «Nem voltam-e én a főnök leánya? Az ötszáz főnyi rendőr uráé? Lejla! Lejla! Jácint és cziprus a Lejla.

Ha Medsnünnak zavart volt a szíve. Lejla nálánál zavartabb szívvel bírt.

Igen gyöngéd a Lejla. Fialtal menyasszony a Lejla (v. szép leány).

Ha másokhoz volt hajlandósága. Miért hozott akkor engem hirbe (szó szerint miért törte akkor össze az edényemet) a Lejla?

Lejla! Lejla! Lejla! Kicsoda a Lejla. Európai a Lejla.*¹⁾

Lejla különben a perzsa népköltészetben a szerelmes nő jelképe. Olykor igen sikamlós dalokban is felhasználják a nevét.

«Lejla lelkem, nyakad köré a kezem. Lelkem Lejla, hadd csókoljam a szádát. Ő az enyém, a mije van, az is enyém.»²⁾ A végső sort illetlen tartalma miatt nem fordítom.

Egy népdal felsorolja, hogy honnan kell házasodni. «Ha jó barátot akarsz, esimei leányt végy el. Ha tövis nélkül akarod a rózsát, handseni leánynyal kelj házasságra. Ha akarod, hogy feltaláld a mennyországot, ghulam berzi vagy abjonei leányt végy nőül.»³⁾

¹⁾ Meger men dokhter-e re'isz nebüdem
Száheb-e pümszed-tá pólisz nebüdem
Lejla! Lejla!

Szerv szumbul eszt Lejla
Eger Medsnün del sürüde dást
Del Lejla ez ü sürüdeter dást
Lejla! Lejla!

Lejla malüsz eszt Lejla,
Tázo 'arüsz eszt Lejla
Eger hádigeránes bód mejlü cserá zerfe merá bisikeszt Lejlü
Lejla kúsz Lejla
Perengü eszt Lejla.

²⁾ Lejla dsün deszten gerdenet
Lejla dsün lebet bebúszem
Khódes khász müles khász.
Akh kirem dád kirem dád.

³⁾ Eger jár kh'áhü esime jü gir
Gol bí khár mikh'áhü handseni gir

Gunydalok, melyeknek a tárgya más mint a szerelem, aránylag nem nagy helyet foglalnak el a perzsa népköltészetben. Ilyen például a következő. «Szülőéréskor a kertben vagyunk. Ha eső esik, fedél alá huzódunk. Kenyerezéskor igen egészségesek vagyunk. De dolog időben sánták vagyunk.»¹⁾

A hősiekedést így gunyolja egy dal. «Mikor az asztal harezterére ugratok, egy pillanat alatt megtöltöm én kenyérral a hasamat.

Én az a bajnok vagyok, ki haragomban egy rőfnyire beülök a folyó vízbe.

Az a hős vagyok én, ki a csata napján rést ütök handsárral a tiszta vízben. Fogammal vért szívok én ki a gránátalmából. Hadd tudják meg az emberek, hogy én milyen vitéz vagyok. Kanállal aludt tejet veszek én ki a fazékból.

Hadd tudják meg az emberek, hogy én milyen vitéz vagyok. Fűrészszel le veszek két levelet a platánról.

Hadd lássa a világ milyen hős vagyok.»²⁾

Eger kh'áhü ke dsennet bijähü
Ghulam berzi ve abjonei gir.
¹⁾ Vekt-e engür tüü bähüm
Vekt-e bärün tüü thághüm*)
Vekt-e nün khörden ke esähüm
Vekt-e kár kerdon esulághüm.
*) thágh a, m. ták.
**) Cságh a, m. esák.

²⁾ Beuejdán-e szofre esü dseylán kunem
Bejek dem sikomrá por ez nün kunem
Men on pehlevánem ke vekt-e ghezbe
Nesined beáb-e reván jek vodseb
Men ön pehlovünem ke rüz e meszáf
Kungd khendser rekne ber äb-e száf
Ze dendün der ärem ze khün ez enär
Ke merdom bedänend menem pehlevän.
Ze kásuk der ärem ze müszte ez teghär
Ke merdom bedänend menem pehlevän
Ze ärrre beburrem dó berg ez esenär
Ke merdom bedänend menem pehlevän.*)

*) Valami hét sorral bővebb alakban kiadta és oroszra lefordította e verset Zsukovszkij Obrazcsik perszidszkiego junora Zapiszki Vosztocsnago Otáhlenija (Szent Pétervár 1886) I. 316 l. Az egész igen emlékeztet

Az elővigyázatra int egy oktató népdal. «Ha a lyukra teszed a kezedet, gondolj a kígyóra. Ha a földre teszed lábad, félj a tövis szurásától. Ha nem vagy úszó, ne tedd lábad a tengerbe. Ha bele merültél, gondolj annak a partjára.»¹⁾

Végül a népköltészet termékei közé sorolhatók talán a koldusdalok Sajek a népies perzsa költő,²⁾ ki az iráni koldus csavargó világot szatirizálja, több ilyen dalt jegyzett fel.

Meglehetősen száraz felsorolásai ezek azoknak a helyeknek, hová koldus megy avagy menni akar.

«Sehresztán felé megyek én. Óvjon meg téged Isten a nyári hőségtől. Hádsekin és Tazabádba megyek. Erszónyemet megtöltöm szívemet felvidítom.»³⁾

«Talisba kell mennem, barátim. Körutat téve, onnan Seft felé kell utaznom, Tarokrábba megyek én. Sas módra Restbe szállok.»⁴⁾

Különösen a selyem termő vidékeket éneklik meg a koldus dalok. «Kohdem és Kejhinbe megyek én.»

«A selyemből nyert pénznek örülök én. Sákadsi felé veszem én az utam. Ha alamisnát kapok tőled, hádsi leszél.»⁵⁾ Jengirúd és

Dsa'fer indiai perzsa költő firdauszi modorú szatyrájára. V. ö. Kuka: The Wit and humour of the Persians (Bombay 1894 33 l.

¹⁾ Deszt ber szulákh dári ez már endese kun
Páj ber gül mineht ez zekhm-e khár endese kun
Eger sináver niszi ber mouds-e derjá pá mench
Eger miján gharé gerdi ez kunár endese kun.

²⁾ V. ö. a szerző cikkét: Sajek der Satyriker des Vagabundenlebens in Irán. Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes 1895, 338 l.

³⁾ Mirevem men beszemt-e Sehresztán
Elemán ez hevâ-je tábesztán
Mirevem Hádsekin o Tazábád
Kisze rá por kunem dolirá sád.

⁴⁾ Bájed eszt dúsotán be Táles ref
Gerdesi kerd o sod revâneje Seft
Mirevem men beszemt-e Tarokráb
Restrá fej kunem bomeszle ogáb*)

*) ogáb a. m. 'ukáb.

⁵⁾ Ha könyöradományt adsz, isten téged hadsivá tesz majd (eger sumá fejj bemen belehtd khodá sumará hadsi bikuned).

Ferzkenárt keresem én fel. A selyembogár bábokból hozd elő osztályrészemet»¹⁾ (azaz adj abból könyöradományt).

¹⁾ Mirevem men be Kohdem o Kejhin
Sád gordem ze pul-e ebrisom.
Mirevem men be szemt-e Sákadsi
Bireszed fejj e men sevi hádsi
Mirevem Jengirúd o Ferzkenár
Keszmet-e pileje merá tho*) biár.

*) tho a. m. tü.

V. szám. Emlékbeszéd Kriza János l. t. felett *Szász Károly* l. tagtól. 25 kr. — VI. szám. Művészet és nevezetiség. *Bartalus István* l. tagtól. 20 kr. VII. szám. Aeschylus. *Telley Iván* lev. tagtól. 80 kr. — VIII. szám. A mutató névmás bibás használata. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 10 kr. — IX. szám. Nyelvtörténelmi tanulmányok a nyelvújításra nézve. *Imre Sándor* l. tagtól. 60 kr. — X. szám. Berczy Károly emlékezete. *Arany László* l. tagtól. (1876.)

VI. k. I. szám. A lágy aspiraták kiiktatásáról a zenében. *Magr Auréllal* 10 kr. — II. szám. A maidsnik szertartásos könyve. *Bálint Gábor* l. tagtól. 10 kr. — A rómaiak satirájáról és satirairól. *Dr. Barna Ignác* l. tagtól. 20 kr. — IV. szám. A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében, összehasonlítva a keleti arabokéval. *Goldziher Ignác* l. tagtól. 50 kr. — V. Emlékbeszéd Jakab István l. t. fölött. *Szász Károly* r. tagtól. 10 kr. — VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez. I. *Szűgyi István* l. tagtól. II. *Vasváry Kolozs* l. tagtól. III. *Révész Imre* l. tagtól. 60 kr. — VII. Emlékbeszéd Mátray Gábor l. t. felett. *Bartalus István* l. tagtól. 10 kr. — VIII. A morvák történelmi viszonylagának. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 20 kr. — IX. Eranos. *Telley Iván* l. tagtól. 20 kr. — X. Az ik-es igékről. *Joannovics György* l. tagtól. 40 kr. (1876.)

VII. k. I. Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 50 kr. — II. Podhorszky Lajos magyar-únai nyelvösszehasonlítása. *Budenz József* r. tagtól. 10 kr. — III. Lessing (székközlő). *Zichy Antal* l. tagtól. 20 kr. — IV. Kapcsolat a magyar és a zsidó irodalom között. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 10 kr. — Néhány önműveltségi tárgy neve a magyarban. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 30 kr. — VI. Rankavis Kleon új-görög drámája. *Telley Iván* l. tagtól. Ára 30 krajczár. — VII. A nevekük és a személyneveikről. *Imre Sándor* l. tagtól. 20 kr. — VIII. Emlékbeszéd Székács József l. tag fölött. *Ballaqi Mór* r. tagtól. 20 kr. — IX. A török-tatár nép primitív kultúrájában az égi testek. *Vambéry Armin* l. tagtól. 10 kr. — X. Bátori László és a Jordánszky-codex bibliafordítása. (Székközlő). *Volf György* l. tagtól. 10 kr.

VIII. k. I. Corvin-codexek. *Dr. Abel Jenő* l. tagtól. 60 kr. — II. A morvák pogány istenei a ünnepi szertartásai. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 50 kr. — III. Országlapp utazásomból. *Dr. Genetz Arvid* l. tagtól. 20 kr. — IV. Tanulmány a japán művészetéről. *Gr. Zichy Agost* l. tagtól. 1 frt. — V. Emlékbeszéd Pázmány Horvát Endre 1839-ben elhunyt r. t. fölött. A születése századi évfordulóján, Pázmádon rendezett ünnepélyen, az Akadémia megbízásából tartotta *Szász Károly* r. t. 10 kr. — VI. Újközpohár. A régi magyar jogi szokásnak egyik töredéke. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 20 kr. — VII. Az ugynevezett lágy aspiraták fonetikus értékéről az ó-ind-ben. *Magr Auréllal*. 60 kr. — VIII. Magyarországi humanisták és a únai tudós társaság. *Dr. Abel Jenő* l. tagtól. 80 kr. — IX. Újperzsa nyelvírások. *Dr. Poedec Károly* l. tagtól. 50 kr. — X. Beregszászi Nagy Pál-életje és munkái. *Székács József* l. tagtól. 20 kr.

IX. k. I. Emlékbeszéd Schöner Antal k. tag fölött. *Budenz J.* r. tagtól. 10 kr. — II. A Boro-Budur Jáva szigetén. *Dr. gr. Zichy Agost* l. tagtól. 40 kr. — III. Nyelvünk újabb fejlődése. *Ballaqi Mór* r. tagtól. 20 kr. — IV. A künök és avarok nemzetisége. *Vambéry Armin* r. tagtól. 30 kr. — A Kün- vagy Petrarca-codex és a künök. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 30 kr. — VI. Emlékbeszéd Löwes Henrik György kübő tag fölött. *Szász Károly* r. tagtól. 10 kr. — VII. Ós vallásunk főistenek. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 40 kr. — VIII. Schopenhauer esztetikája. *Dr. Bazsicska Kálmán* l. tagtól. 10 kr. — IX. Ós vallásunk kisebb isteni lényei és áldozati szertartásai. *Barna F.* l. tagtól. 30 kr. — X. Lessing mint philologus. *Dr. Kont Ignác* l. tagtól. 30 kr. — XI. Magyar egyházi népelemek a XVIII. századból. *Székács József* l. tagtól. 50 kr. — XII. Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. *Simonyi Zsigmond* l. tagtól. 20 kr.

X. k. I. A jelentésalappontról. Az alakokban kifejezett jelentések. (Székközlő). *Simonyi Zsigmond* l. tagtól. 30 kr. — II. Etzelburg és a magyar hünnevek. (Székközlő). *Heinrich Gustav* l. tagtól. 20 kr. — III. A M. T. Akadémia és a szeméi irodalmi társaság. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 20 kr. — IV. Értsük meg egymást. (A neologia és orthologia ügyében). *Joannovics György* l. tagtól. 30 kr. — V. Bárányai Decei János és Kis-Viczay Péter közmondásai. *Ballaqi Mór* r. tagtól. 10 kr. — VI. Euripidesz tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophokles tropusáival. Miveltégtörténelmi szempontból. (Adalék a költészet összehasonlító tropikájához.) *Dr. Pata Vilmos* l. tagtól. 60 kr. — Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. *Szász Károly* l. tagtól. 10 kr. — VIII. Cationale et Passionale Hungaricum. *Bogisich Mihály* l. tagtól. 30 kr. — IX. Az erdélyi hírlapirodalom története 1848-ig. *Jakab Elek* l. tagtól. 50 kr. — X. Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kultig felett. *Dr. Heinrich Gustav* l. tagtól. 40 kr. — XI. Újabb adalékok a magyar zene történelméhez. *Bartalus István* l. tagtól. 40 kr. — XII. A magyar romantizmus. *Budenz József* l. tagtól. 10 kr. — XIII. Újabb adalék a magyar zene történelméhez. *Bartalus István* l. tagtól. 40 kr.

XI. k. I. Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 20 kr. — II. Újgörög irodalmi formékok. *Dr. Telley Iván* l. tagtól. 40 kr. —

sokról. *Vámbéry Armin* r. tagtól 30 kr. — VI. A számlálás módjai és az év hónapjai. *Hunfalvy Pál* r. tagtól 20 kr. — VII. Telegli Miklós mester magyar katechizmusa 1562-ik évből. *Maflath Béla* l. tagtól 10 kr. — VIII. Káldi György nyelve. *Dr. Kiss Ignác*tól. 50 kr. — IX. A mohammedán jogtudomány eredetéről. *Goldsiher Ignác* l. tagtól 10 kr. — X. *Vámbéry Armin* «A magyarok eredete» című műve néhai főbb állításának bírálata. *Barna Ferdinánd* l. tagtól 60 kr. — XI. A nyelvfejlődés történelmi folytonossága és a nyelvőr. *Ballagi Mór* r. tagtól 20 kr. — XII. A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet. I. Válaszom *Hunfalvy Pál* bírálatai megjegyzéseire. *Vámbéry Armin* r. tagtól 30 kr.

XII. k. I. Seneca tragédiái. *Dr. Kóni Ignác*tól. 60 kr. — II. Szombatos codexok. *Dr. Nagy Sándortól.* 30 kr. — III. A reflexív és vallásrökölési elem a költészetben s Longfellow. Székfoglaló. *Szász Béla* l. tagtól 30 kr. — IV. A belviszonyragok használata a magyarban. *Kúnos Ignác és Munkácsi Bernáttól.* 50 kr. — V. A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet II. *Vámbéry Armin* r. tagtól 50 kr. — VI. Kiktől tanult a magyar írni, olvasni? *Vály György* l. tagtól 50 kr. — VII. A kasztamunni török nyelvjárás. *Irta Thury József.* 50 kr. — VIII. Nyelvészeti mozgalmak a mai görögökönél. *Tel'fy Iván* l. tagtól 20 kr. — IX. Boldogságszöveg, osvállásunk istenasszonya. *Kálmány Lajostól.* 20 kr. — X. A mondat dualizmusa. *Brassai Sándortól.* 60 kr. — XI. A kunok nyelvéről és nemzetiségéről. *Gr. Káun Géza* t. tagtól 40 kr. — XII. Isota Nogarola. *Abel Jenőtől.* 50 kr.

XIII. k. I. Kudran, a monda és az eposz. *Heinrich G.* l. tagtól 40 kr. — II. A votják nép miltja és jelene. *Barna F.* l. tagtól 30 kr. — III. Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. *Goldsiher I.* l. tagtól 40 kr. — IV. A homeroszi Demeter-hymusról. *Abel Jenő* l. tagtól 50 kr. — V. A votjákok pogány vallásáról. *Barna Ferdinánd* l. tagtól 20 kr. — VI. A régi magyar nyelv szótára. *Szarvas Gábor* r. tagtól 10 kr. — VII. Egy kis viszhang *Vámbéry Armin* ur válaszára. *Budenz J.* r. tagtól 20 kr. — VIII. Ki volt Calopinus magyar tolmácsa. *Sel'ly Kálmán* r. tagtól 10 kr. — IX. Szegedi Lónárt énekeskönyve. *Bogsi Mihály* l. tagtól 50 kr. — X. Szórendi tanulmányok. I. rész. *Joannovic Györgytől.* 30 kr. — XI. A kisebb görög tragikusok troppnai *Petz Vilmostól.* 10 kr. — XII. Heraculus, Bankavis Leon hellén drámája. *Tel'fy Ivántól.* 30 kr.

XIV. k. I. Az ó- és középkori Terentius biográfiáik. *Abel Jenőtől.* 40 kr. — II. Szórendi tanulmányok. II. rész. *Joannovic Györgytől.* 40 kr. — III. A mordva nép házassági szokásai. *Barna F.* l. tagtól 30 kr. — IV. Jelentős újhellen munkákról. *Tel'fy Iván* l. tagtól 30 kr. — V. Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban. *Kálmány Lajostól.* 10 kr. — VI. Etymologicum magnum Romanie. *Patnoky Miklóstól.* 20 kr. — VII. A magyar szótók. *Simonyi Zsigmond*tól. 30 kr. — VIII. A nyelvújítás történetéhez. *Simonyi Zsigmond*tól. 20 kr. — IX. Szórend és accentus. *Brassai Sándor* t. tagtól 40 kr. — X. Három francia hellenista és a volapük. *Tel'fy Iván* l. tagtól 20 kr. — XI. Enhameri reliquia. *Nemethy Gézától.* 60 kr. — XII. Gáli István steganographiájá, kapcsolatban a modern stonographiával. *Vilhar Beláttól.* 40 kr.

XV. k. I. Az iszlam vallásos mozgalmak az első négyszázadban. *Dr. Schreiner Mar-
ton*tól. 30 kr. — II. André Chénier költészete. *Haraszti Gyulától.* 1 frt 50 kr. — III. Kombináló szóalkotás. *Simonyi Zsigmond*tól. 40 kr. — IV. Az aranyosrétki mohácsai nyelvemlékek. *Hunfalvy Páltól.* 15 kr. — V. Psychiatria és politika. *Zichy Antal*tól. 10 kr. — VI. Újabb hellén munkák és a hellén nyelvtanítás. *Tel'fy Ivántól.* 60 kr. — VII. A magyar zene tudományos tárgyalása. *Ponori Theodor*ék *Emiltől.* 20 kr. — VIII. A hangzóly a szláv nyelvekben. *Asbóth Oszkártól.* 80 kr. — IX. A nyelvújítás és az idegenszerűságek. *Simonyi Zsigmond*tól. 60 kr. — X. Kisfaludy Károly «Mohács»-a görögül. *Tel'fy Ivántól.* 40 kr. — XI. Tanulmányok az újabbkori persa irodalom történetéből. *Dr. Kégl Sándortól.* 1 frt 50 kr. — XII. Újabb adatok a kón Pétrarca Codexhez. *Gróf Káun Gézától.* 15 kr.

XVI. k. I. A beszercezi szöszedel. Latin-magyar nyelvemlék a XV. századból. *Fényly Henrik*tól. 2 ft. — II. A pogány arabok költészetének hagyománya. (Székfoglaló.) *Goldsiher Ignác*tól. 60 kr. — III. A szláv szók a magyar nyelvben. *Asbóth Oszkártól.* 45 kr. — IV. Paraspondylos Zotikos költeménye a várnai csatáról. *Petz Vilmostól.* 30 kr. — V. Új-görög munkák ismertetése. *Tel'fy Ivántól.* 20 kr. — VI. Két új-görög nyelvtan magyarul és a mai görög verstan. *Tel'fy Ivántól.* 20 kr. — VII. A Murmelius-féle latin-magyar szójegyzék 1533-ból. *Szamosi Istvántól.* 50 kr. — VIII. Guarinus és Janus Pannonius. *Hegedüs Istvántól.* 80 kr. — IX. Kicászia török dialektusáról. (Székfoglaló.) *Dr. Kúnos Ignác*tól. 45 kr. — X. Dicsőnek Jacobus Ant. Marcellusra. *Irta Janus Pannonius.* *Hegedüs Istvántól.* (Székfoglaló.)

XVII. k. I. Egyiptologiai tanulmányok a chronologia köréből. *Dr. Mahler Edéltől.* 15 kr. — 2. Naszreddin hodsa tréfái. *Kúnos Ignác*tól. 1 frt 50 kr.

ÉRTEKEZÉSEK

A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

AZ I. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

GYULAI PÁL

OSZTÁLYTITKÁR.

XVII. KÖTET. 4. SZÁM.

MELYIK NYELVJÁRÁSBÓL

VALÓK

A MAGYAR NYELV RÉGI NÉMET

JÖVEVÉNYSZAVAI?

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

MELICH JÁNOS.

OLVASTATOTT A M. TUD. AKADÉMIA I. OSZTÁLYÁNAK 1899 DECEMBER 4-ÉN
TARTOTT ÜLÉSÉN.

(A KÖZÉPFRAK NYELVJÁRÁS-TÉRKÉPEVEL.)

Ára 1 K 20 f.

BUDAPEST.

1900.